

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn, raekoda

Ilmub 10 korda aastas

II aastakäik

Hind 25 senti

Nr. 9/10

Detsember

1929

Sisu: Kas hinnata kinnisvarasid väärtuse või tulu järgi, V. S. — Soome linnadepäevast. — Läti Linnadeliidu tegevus 1928. — Tallinna linnaval. juhatuskiri. — E.L.L. tegevusest. — Omavalits. esindkogude valimiste asjus. — Linnade raamatupidamisest. — Omavalits. päevaküsimusi. — Välismaa kroonika. — Kirjandus.

Kas hinnata kinnisvarasid väärtuse või tulu järgi.

V. S.

Kinnisvaramaks omab linnades suure tähtsuse. See maks on kogu maksusüsteemi alus ja tähtsam osa. Ta on kohaliku kogukonna eluga kõige tihedamalt seotud, kuna ta tulemused on väga stabiilsed ega allu tunduvatele kõikumistele olgugi majandusliselt rasketelgi aastatel. Maksu kättesaamine on kindlustatud maksuobjekti väärtusega ja maksustamine kergendatud seega, et maksuvõlgniku kindlakstegemine ei sünnita raskusi. Võttes linnade ja alevite rahandust illustreerivaid andmeid hra Neuhausi 1927/28. a. eelarveaasta rahandusliste aruannete kokkuvõtte järele (Eesti Statistika k. a. juunikuu Nr.) näeme, et tähtsama maksuna ja tuluallikana esineb just kinnisvaramaks, sest selle maksu osa linnade tuludes oli

1925. a.	1926. a.	1927/28.
23,2%	20,5%	17,2%

Tähendab — kinnisvaramaksul on linna tuludes võrdlemisi suur erikaal, olgugi et see maks ilmutab tunduvat vähenemise tendentsi. Sarnast tendentsi on märgata ka pea kõikides teistes maksuliikides kuigi mitte nii tugevalt. See näht — maksude osa relatiivse tähtsuse vähenemine — on endast huvitav probleem, mida maksaks eriliselt võtta uurimisele, kuid et selle küsimuse käsitlemine siinkohal viiks ainest kaunis kaugele, tuleb loobuda sellest praegu. Nägime et kinnisvaramaksu rahaline tulemus on

suur, kuid kinnisvaramaksu tähtsus tähtsama vahendina kommunaal-poliitiliste sihtide taotlemises on veel suurem, sel tingimusel muidugi et seda maksu käsitatakse õieti ja aetakse otstarbekohast maksupoliitikat.

Maksuva linnamaksuseaduse § 6. järgi võetakse hindamismaksuga maksustamise aluseks kinnisvarade keskmise puhastulu või väärtus. Neist alustest linnavolikogu võib valida ainult ühe, võttes selle tarvitusele kõikide maksusummade väljaarvamisel.

Märkus 1. Täisehitamata maa, niisama tööstuse ja kaubanduse ettevõteted maksustatakse igal juhtumisel nende väärtuse järgi.

Märkus 2. Krundist, millel ehitused peal, loetakse täisehitatud maaks ehituste tarvidustele vastav maaala, mille suuruse määravad linnavolikogud. Ülejäänud ehitustest vabaolev osa krundist loetakse täisehitamata maaks.

Need on kinnisvaramaksu tähtsamad, põhimõttelised seaduslikud alused. Iga tähtis maks ei esine linna majapidamises ainult tuluallikana, vaid ka kogukonna majanduse käiku ja arenemist reguleeriva tegurina. Mida rohkem vabadust on kogukonnavalitsusel maksumääramisel ja selle aluste valikul, mida tähtsamaid objekte maksustatakse, — seda mõjuvamalt kogukonna valitsus võib esineda rahva majandust reguleeriva võimuna. Ülaltsi-

teeritud maksev linnamaksuseadus annab linnadele selle võimu kinnisvarade suhtes ja küsimus seisab selles, missuguseid kommunaal-poliitilisi eesmärke tuleb kogukonnavalitsusel taotleda, et kindlustada kogukonna jõudsat ja kiiret takistusteta kasvu ja millist osa kinnisvaramaksul tuleb etendada selles, missugusel kujul seda võtta ja kuidas hinnata kinnisvarasid, et ülesseatud eesmärgile jõudmine sünniks kõige sirgjoonelisemalt, ilma vapistusteta ja kõrvalekaldumiseta.

Üheks laialt tuntud kommunaalelu aktsiooniks on saanud väide, et maarent — (maa lisaväärtus — Grundrente), mis oleneb kogukonna kasvust ja edemisest, aga mitte krundiomaniku tööst, — peab kuuluma kogukonnale või et kogukonnavalitsus peab paraliseerima maa-väärtuse liiga kiiret kasvu. Vähe leidub veel selle väite põhimõttelisi vastaseid.

Krundi lisaväärtuse kindlustamine kogukonna kasuks võib sündida kahel viisil, — kogukonnamaade võõrandamisel võetakse tarvitusele moodus, kus maa antakse põlisele kasutamisele ja teatava ajajärgu järele see langeb jälle kogukonnale tasuta tagasi või kogukond ostab selle tagasi võõrandamise-lepingus ettenähtud tingimustel. Muidugi võib sarnast moodustust tarvitada ainult seal, kus seadustega on loodud vastavad eeltingimused. Meil Eestis praegu maksvate seaduste järgi on kogukondade maade võõrandamisel väga raske tabada tähendatud sihti. Teine viis — on krundi maksustamine. Sarnaste maksudena esinevad teenimata väärtuse juurekasvumaks ja teataval määral kinnisvaramaks. Kuid kinnisvaramaks ei esine igal juhul krundirendi tabavana maksuna, vaid ainult siis kui seda maksu võetakse kinnisvara väärtuse järgi. Kinnisvarade maksustamisel tulu järgi on pea ainult fiskaalne tähtsus, kuna laiemaulatusline tähtsus puudub tal. Saksamaa silmapaistvam majandus-teadusemees Adolf Damaschke ütleb omas laialt tuntud töis „Die Bodenreform“ — ja „Aufgaben der Gemeindepolitik“ (viimane on saadaval ka eesti keeles hra K. Päts'u tõlkes), et „Maa- ja majamaksude õiglasest korraldamisest saavad ainult maaga kaubitsejad kahju; nad on sunnitud niisugusel korral paljü rohkem maksusid maksma, mille tagajärjel nad oma maad harilikult ka odavamalt katsuvad müüa.

Sellest uuendusest saavad kasu:

1. Väikeste majade omanikud, kelle majamaksusid selle tagajärjel võib alandada.
2. Kõik elanikud, kes oma sissetuleku pealt maksusid peavad maksma.
3. Müürsepad, puusepad, katuse-tegijad, lukusepad, tiserid, maalrid, ühe sõnaga — kõik käsitöölised, kelle teenistus rohkearvuliste ehituste ajal tõuseb.
4. Kõik üürnikud, kelle tarvis odava maa peal paremaid korterisi ehitatakse.“

Meil pole kinnisvaramaks väärtuse järgi mitte enam uudis. Nagu ülaltsiteeritud maksvast linnamaksuseadusest nähtav, näeb seadus ise juba ette ehistamata kruntide ja tehaste maksustamise nende väärtuse aga mitte tulu järgi. Tähendab, — meil võiks küsimus olla ainult sellest, kas maksustada ka eluhooneid nende väärtuse järgi või püsida maksustamisel nende tuluvuse järgi, milline moodus on suuremas osas linnu tarvitusel. Narvas, Võrus ja Petseris hinnatakse ja maksustatakse ka eluhooneid nende väärtuse järgi. Maks väärtuse järgi takistab spekulierimist teataval määral ning viib krundi kiiremalt selle majanduslise kasutamise eesmärgile lähemale — sarnasele ehistamisele, mis vastab tema väärtusele. Kui kord aksepteerida seda eesmärki tervena, siis pole mingit põhimõttelist takistust selleks et mitteehistatud krundid langeks täies ulatuses maksustamisele väärtuse järgi. Ka ehistatud kruntide suhtes tekkib teenimata lisaväärtus, miks siis mitte kindlustada kogukonna kasuks. Kartus et eluhoonete maksustamine väärtuse järgi raskendaks majaomanikkude praegu juba üli-rasket seisukorda, on täitsa põhjendamatu. Huvitav, et Saksamaal mitmes linnas just majaomanikkude-seltsid ja -ühingud olid kõige innukamad väärtuse järgi maksustamise nõudjad. Majaomanikkude laiemad kihid pole seadnud kruntidega spekulierimist oma elu eesmärgiks ja seepärast see maks, kui teda tarvitatud ning käsitatud õieti, ei riiva neid. Sedasama võime ütelda ka meie olude kohta. Linnavalitsusele jäävad vabad käed maksuüksuste normide fikseerimiseks. Küll aga annaks maks ennast tunda seal, kus elavas ja kaubanduslikes linnaosas on ehistatud krunt, kuid vanade, mitte- või vähetulutoovate majadega. Siin terve kinnisvara pealt väärtuse

järgi võetud maks sunniks kasutama krundi vastavalt selle väärtusele, mis viiks krundi kasutamiseviisi kõige kiiremini tema majanduslikule otstarbele lähemale. Tõsi, — siin põrkavad mõnigi kord valusasti kokku üksiku isiku individuaalsed omandusõiguse-huvid ja kogukonna üldhuvid, sest maks võib kujuneda nii raskeks, nii suureks, et ta kuidagi ei saa katta seda krundi ja hoonete tuludest. Tähendab, — sarnane majaomanik oleks sunnitud müüma oma kinnisvara majanduslikult enam kindlustatud isikule, kes suudaks ekspluateerida krundi nii, et maks ei mõjuks enam suhteliselt nii teravalt, vaid oleks täiesti kandejõukohane. Massiline kruntide müümine rõhuks nende hinna alla ja korterite juurehitamine muutuks elavamaks. Et, nagu juba tähendatud, linnavalitsusele jäävad maksunormide fikseerimisel vabad käed, siis ta võib moodustada neid niisugustena, et nende mõju vastaks linna kasvu intensiivsusele, elanikkude arvu suurenemisele, korterikriisi teravusele ning muudele tingimustele. Muidugi on võimalik väärtuse järgi võetava maksuga taotleda kommunaalpoliitilisi sihte ainult seal, kus linnavalitsuse tegevus pole takistatud temast olenematuist objektiivseist tingimustest, nagu üüriseadus. Nagu teada see seadus on praegu veel ainult Tallinnas maksmas ja formaalsest küljest ta on suureks takistuseks kaine, otstarbekohase ja sirgjoonelise kommunaalpoliitika ajamises. Ei taha aga sellega sugugi väita et ainult sellepärast tuleks üüriseadus kaotada; tema olemasolu Tallinnas on tingitud veel muudest tähtsatest teguritest, milleks esimeses järjekorras on terav korterite kriis. Kuid loodame et saame ka sellest hädaohtlikust ühiskonnaelu pahest üle või jõuame lähemas tulevikus vähemalt nii kaugele, et üleminek peale üüriseaduse kaotamist normaal-olukorrale ja vabadele üürihindadele võiks sündida ilma valuta ning suuremate massiliste sekeldusteta. Esimeseks tingimuseks edukas võitluses korterikriisiga on ehitustegevuse elustamine. Selleks on kõigepealt vaja et ehituskrunte oleks saadaval. Ehituskrunte turgu mõjutab aga nende maksustamine väärtuse järgi, mis, nagu juba mainitud, kutsub välja nende müüki, sest pikemaks ajaks kruntide kinnipidamine võib osutuda kahjulikuks, kuna maks neelaks ära maa väärtuse juurekasvu.

Tallinnas maksustatakse ehistamata krunte väärtuse järgi vaid teist aastat, kuid juba peale esimest aastat võis konstateerida selle mõju. 1928. a. oli Tallinnas viimasest kümnest aastast kõige elavam ehitustegevus. Üldse ehitati uusi eluhooneid 279, kuna aasta varem 1927. — 194. Kortereid: — 1928. — 546, 1927. — 381; tube: — 1199 — 1928. ja 1927. — 728. 1928. lõpuks ehituskrunte arv tõusis 5069. pealt 5223-le. Tähendab on partselleeritud suuremaid krunte. Edasi võib veel mainida ka seda et maksustamine väärtuse järgi mõjutab üldse majanduselu väärtuste ringkäiku, sunnib seda elu intensiivimalt pulseerima. Väärtuseid, mis kasutamata või vähe kasutati, tuleb ekspluateerida intensiivsemalt ning rahvamajandus kui tervik võib ainult võita sellest.

Kuid peab tähendama ka seda, et kinnisvarade maksustamist väärtuse järgi on võetud mitmelt poolt arvustamisele ning katsutud tõendada selle maksustamise-viisi kahjulikkust. Prof. Dr. R. van der Borcht, üks Adolf Damaschke tulisemaid vastaseid, avaldas 1919. a. artiklite koguteose — „Die Bodenreform. Ihre Ziele und ihre Wirkungen“, kus muuseas mitmete autorite poolt valgustatakse ka väärtuse järgi maksustamise mooduse varjukülgi. Tähtsamaist vastuväiteist mõned.

1) Maks väärtuse järgi on rajatud valeeeldusele, et rahva arv ning linnad saavad kasvama ka edaspidi.

2) Et väärtusemaks tabab mitte objekti tulu, vaid objekti ennast, siis ta muutub õieti isikumaksuks, vabanedes reaalse maksu iseloomust.

3) Väärtusemaks tabab just väikesemaid, kapitaalivaesemaid isikuid, sundides neid müüma oma krunte jõukatele isikutele, kes võivad tasuda maksu ning oodata krundi väärtuse kasvu.

4) Maks hariliku väärtuse järgi mõjub tema täiesti vildaku mastabi tõttu pea-aegu laastavalt. Ta ajab kapitalivaeseid omanikke majast ja hoonest välja. Ta sunnib kapitalikindlaid omanikke enneaegsele krundi hoonestamisele ning tõrjub viimased aiad linna tsentrumist välja.

5) Kuidas on lugu maksuga väärtuse järgi, kui seda hinnata moraali seisukohast? Krundi müügiväärtus pole mingil tingimusel püsiv suurus. Püsivad on ainult tegelikult kättesaadud ja mitmesugustest soodsatest ja kahjulikkudest asja-

oludest olenev müügihind ning aianduslise, põllumajanduslise krundi kasutamisest saadud tulud. Maks hariliku väärtuse järgi ilmutab tendentsi ületada maksu kasu pealt tuntuvalt ning puudutada kasusummat liiga tugevasti, millist asjaolu aga püütakse varjata“.

Neid vastuväiteid ei saa kuidagi pidada kaaluvaks. Tõsi, võttes maksu hariliku väärtuse järgi linnavalitsusel peab olema täielik arusaamine ja teadmine kõikidest mitmesugustest maksu järeelmõjudest ja ta peab katsuma paralüüsida maksu kahjulikke järeelmõjusid kas maksu võtmiseviisi konstruktsiooniga, või iseseisvate kommunaal-poliitiliste abnõudega.

Agaga krundi ehistamiseks ei tohi igatahes seada mingit ülepääsematu takistust, või vastasel korral see maks muutub tõesti kinnisvarade järk-järguliseks eksproprieerimiseks. Kui linna tsentrumi ähvardab tekkida roheline puudus, siis linnavalitsus võib ka siin tuua parandust oma mõjuva käega, ilma et peaseks mõjule elanikkude üldhuvidele kahjulik tendents.

Võib seepärast rahuliku südamega aktsepteerida A. Damaschke ütelist kõikide kinnisvara hariliku väärtusemaksu arvustajate kriitika kohta, et „Der Hass gegen sie entspringt aus der Erkenntnis ihrer Wirksamkeit“.

Nagu tähendatud juba alguses, meil on osas linnus maksustamine kinnisvara hariliku väärtuse järgi läbilõõnud. Kuid erilise tähtsuse see maksustamiseviis omab neis linnades ja alevites, kes on — „Lin-

nade ja alevite maaga varustamise seaduse“ põhjal riigi käest maad saanud. Selle seduse järele oleneb maade hinna määramine Siseministeeriumist, kuna maade ja päraldiste tarvitamisest ja võõrandamisest saadud summadest arvatakse 40% asunduskapitali heaks. Neid maid omavalitsused võivad võõrandada hoonete ehitajale ainult kas pärisomanduseks või põlisele rendile (obrokile) andes. Ehituskruuntide väljaandmisega on ehitustegevust palju elustatud, eriti veel arvesse võttes seda, et kruntide hind on üldiselt väga madal. Et ka siin silmas pidades kogukonna, kui terviku huvisid, oleks tarvilik võõrandada maad odava hinna eest, et 40% saadud tulust asunduskapitali heaks, — millest linnad pennigi ei saa, — oleks võimalikult väiksem, kuna maksustades neid maid ja nendel kruntidel püstitatud hooned väärtuse järgi kindlustada teataval määral maade väärtuse kasvu kogukonna heaks.

Lõpuks on hindamisel hariliku müügi-väärtuse järgi veel see tähtis, et omavalitsuste poolt väljaantavad tunnistused mitmesugusteks otstarveteks muutuvad tõelisteks ning sisaldavad siis ka õigeid andmeid. Praegused tunnistused sisaldavad andmeid tuluväärtuse kohta, mis sageli on harilikust müügi-väärtusest väga kaugel, mispärast sellised tunnistused ei ole riiklisteks maksustamise otstarveteks kõlbulikumad.

Selle asjaoluga ongi formaalselt motiveeritud riikline kinnisvarade ümberhindamine, mis kahtlemata toob enesega kaasa ka riiklist kinnisvaramaksu.

Soome linnadepäevast ja Soome linnade tegevusest.

Tänavusest Soome linnadepäevast võtsid külalistena osa Eesti linnadeliidu esindajad Narva linnapea J. Herman ja liidu büroo juhataja V. Smetanin. Oma muljetest liidu esindajad jutustavad järgmist:

Põhikirjakohaselt Soome linnadepäivi, — s. o. linnadeliidu täiskogu koosolekuid, peetakse kord iga kolme aasta järele. On kujunenud traditsiooniks korraldada neid igakord eripaigas ja kutsuda välismaa linnadeliitude esindajaid võtma neist kü-

lalistena osa. Seekordne 6. linnadepäev peeti Tampere ära. Koosoleku aeg ja koht oli valitud nii, et linnadepäevast osavõtjad võtaksid osa ka linna 150. aasta juubelipidustustest. Näsijärve laevaõnnetuse tõttu need jäid aga ära. Väliskülalisenäsi viibis Soome VI linnadepäeval peale varematest linnadepäevadest osavõtnud Taani, Rootsi, Norra ja Eesti esindajate esmakordselt ka Läti linnadeliidu esindaja. Et linnadepäev algas Tampere vaid esmaspäeval, 30. septembril,

oli võimalus peatuda mõni päev Helsingis ja tutvuda selle ülihuvitava linnaga ja linnaomavalitsuse tööga. Erilist huvi tundsiime Helsingi maapoliitika ja korteriküsimuse lahendamiseviiside vastu. Soome linnadeleidu büroo juhataja hra Yrjö Harvia lahkel kaasabil ja juhatusel saime näha mõndagi huvitavat ning õpetlikku. Helsingi on saanud üle korterikriisist, mille all linnal tuli kannatada valusasti. Kriisi põhjused on õieti needsamad mis meilgi — raha väärtuse langus ja seisak ehitustegevuses, mis kestis kuus aastat. 1920. a. saadik on töötatud agaralt ja kriisist jagusaamine tuleb kirjutada kõigepealt ehitustegevuse elustamise arvele ehitusühingute poolt. Viimased said alul toetuslaenu riigilt ja kogukonnalt, kuid hiljem neil tuli endal hoolitseda oma tegevuse finantseerimise eest. Juba 1925. a. ehitustegevus suutis enam-vähem rahuldada nõudmisi korterite järele, kuna 1928.—1929. a. võib juba kõneleda täielikust kriisist ülesaamisest. Aastatel 1920—1923 on Helsingis ehitatud üle 55.000 toa ning umbes sama palju teistes soome linnades. Aastane nõudmine on Helsingis 5.000—7.000 tuba, kuna 1927. a. ehitati 10.000 tuba ja 1928. a. — 16.000. Need arvud näitavad kui intensiivilt on asutud tööle ja millised on selle tulemused.

Tähtsamaks teguriks ehitustegevuse elustamises tuleb kahtlemata pidada — eriti alul — riigi toetuslaenu, millele kogukonnad pidid andma omalt poolt lisaks 50% riigi laenusummast. Seejuures oli tingimuseks, et kogukond pidi andma ehituskruundi tasuta. Toetuslaenusid kogukonnad andsid ehitusühingutele välja väikeste, — mitte üle 2. toa ja köögi — korterite ehitamiseks viiekümne aasta peale. Riigi toetuslaenu summad muudeti 1927. a. „Oma Maja Fondiks“. Nüüdseid ehitusühinguid võib liigitada kolme gruppi: I — need ühingud kes ei saa kogukonnalt toetuslaenu, II — kellele kogukond annab II obligatsiooni all 30%—50% ehituskuludest ja III — kus ehituskapitaliks on 100% laenatud summast. Kogukonna poolt antud laenu korteri omanik kustutab iga kuu üürilisaga, nii et see laen — aktsiad — on 8 a. jooksul makstud välja. 1927. a. asutati „Suomen Asuntonhypoteekkipankki“, kes sai riigilt 100 milj. marka garantii-fondiks. Peale selle pangal on veel oma tagavara-kapitale, mis moodustatud suuremalt jaolt laenusaaajate poolt 10% laenusummast paigutamise

panga deposiiti. Senini see pank on realiseerinud kaks välislaenu ja annud välja hüpoteeklaenusid 725 milj. Smk. suuruses. Peale ülaltähendatu korteri ehitamist finantseeritakse kindlustusseltside, avalikkude ja era pensionifondide, hoiukassade ja ka muude rahaosaliste poolt.

Mis nüüd puutub elumajade tüüpe, siis suuremalt jaolt on ehitatud mitmekordseid kivimaju. Eeslinnas aga on ehitatud ka ühe-perekonna puumaju. On tarvitatud tervete ehitusblokkide ehitamisviisi, kus siis bloki keskele on jäetud ruumikas õu ja aed.

Kuigi praeguse uuema aja ehitusvoolud ehitavad väikseid üheperekonnamaju, Helsingis on suured kivimajad, kus leiduvad peamiselt töölistekorterid varustatuna kõigi mõnustustega, nii et majanduslikult pakub suur hoone korterikriisi lahendamises siiski rohkem soodustusi, kui üheperekonnamaja.

Ehituskulud on kaunis kõrged. Nii mitmekordse kivimaja ehitus läheb maksma 350—400 S. marka m³ või 50.000—60.000 Smrk. toa kohta. Uuemates hoonetes üür on 25 S. marga ümber netto m², kaasa arvatud küte. Harilik töölise korter — 1 tuba on 25 m² suur ja 1 tuba köögiga 40 m². Keskklassi kuuluvad elanikud elavad veidi suuremates korterites: — 2 tuba ja köök 60—70 m² ehk 3 tuba ja köök — ligi 100 m². Korteriüür on võrdlemisi kallis: tööliste korterite üür ühes kööttega teeb välja, kus laenu amortisatsioon kaasa arvatud, liigi 30% palgast, missugune norm on 100% kõrgem ennesõjaaegsest. Nii ühe toa eest makstakse üüri 500 Soome marka kuus, millest 400 marka on üür ja 100 marka laenukustutus. 1 toa ja köögiga korteri eest — 820 Smrk. kuus — 660 üür ja 160 laenukustutus, aktsiate väljaost.

Mis puutub linna maapoliitikasse, siis võib tähendada niipalju et kõik Soome linnad on juba 15. aasta eest loobunud maade müümisest pärisomanduseks, vaid tarvitavad tähtajalist põlisrendi-instituuti. Puumajade ehitamiseks antakse maad — 60. aastaks ja kivimajadeks — 80. aastaks rendile. Rent tõuseb iga 10 a. järele. On nähtud ette rendiaja pikenduse võimalus; Kui linn soovib võtta krunti tagasi, ta tasuta majaomanikule 60% hoonete tegelikust väärtusest lepinguaja lõpuks.

Linnadepäev.

Linnadepäeva päevakorras olid järgmised küsimused:

1. Ehitusinspeksioonist ja linnaplaneerimisest — referent liidu büroo juhataja Yrjö Harvia.

2. Omavalitsuste laenude poliitika põhijooned — referent rahanduse direktor Väinö Hupli.

3. Linnade ja alevite haigemajade korraldus — dr. Eino Suolahti.

4. Tööpuuduse küsimus.

5. Liidu tegevuse aruanne 1926.—1928. a. kohta.

Ehitusinspeksioonist ja linnaplaneerimisest.

Ehitusinspeksioon rajaneb praegu õige vanale korrale, milline seadustati 1734. a. Ehitusjäreelvalve kuulub magistraadile kui endisele ainsale kohtu- ja korraldavale võimule linnades. See kord põhjenes teiste põhjamaade eeskujule. Neis see kord on juba ammu muudetud ja Soomeski on tungiv vajadus revideerida praegust korda, kõige pealt puht-formaalsest seisukohast, sest uue linnaseadusega muudeti magistraadi võimupiirkonda ja ülesandeid.

Tuues ülevaateid ehitusinspeksiooni korraldusest Rootsis, Norras ja Taanis, referent jõudis otsusele et ka Soomes ehitusinspeksioonile oleks vaja anda kindlam seaduslik alus. Soome linnad on suutnud omal algatusel mõndagi sel alal teha ära. On palgatud tehnilise haridusega isikuid linna insenerideks, arhitektideks, maamõõtjateks ja hakatud vastavate instruksioonidega nõudma neilt arvamist ehitusplaanide kohta. Alevites aga ehitusinspeksiooni korraldus jätab palju soovida. 1925. a. linnadeliit esitas seaduseelnõu et linnades moodustataks erilisi ehitusametiteid. 1928. a. see küsimus võeti jälle üles. Linnaplaneerimist see ettepanek puudutab sellest küljest, et tunnistas tarvilikuks laiendada magistraadi võimupiiri ja lubada temale võtta tarbekorral ette väiksemaid kõrvalekaldumisi kinnitatud linnaplaanist, nagu ehitada teise järgu tähtsusega teed kitsamad, kui plaanis nähtud ette, et linnaplaaniseadusega antaks linnadele ja alevitele võimalus eriline ehitusamet, kelle ülesannetesse luua samadel alustel nagu tervishoiuamet, kuuluksid kõik linnaplaani ja ehitusalasid puutuvad küsimused, millised pole antud kubernerile ega kohtute võimupiirkonda.

Omavalitsuste laenude poliitika.

Ebaloomulik on olukord et linnad teevad lühiajalisi laenusid, lootuses teha järgnevail aastail pikaajalisi et katta esimesi. Lühiajalisi laene on tarvitatud sarnasteks otstarveteks, milleks riik ei luba teha laenusid ja seepärast ta ei kinnita sarnaseid pikaajaliste laenude kavasid. Seepärast mitmed linnad on sattunud raskesse seisukorda. Et hoiduda tulevikus sellest, oleks tarvilik et laenude tegemiseks, millede kestus üle 2 a., peaks kohe alul küsitama riigi luba, kuna volikogud näeks ette kohe ka laenu kustutamise korra.

Haigemajade korraldus.

Sõjaaastad ei lubanud igalpool lahendada haigemajade küsimust nii kuidas see on vahest soovitatav. Kui võtta eeskujuks Rootsi, siis linnades peaks olema iga 200. elaniku kohta üks haigevoodi. Ühtlasi peab olema erilisi haigemaju nakkuse- ja tiisikusehaigetele. Viimastes peab alati olema niipalju ruumi et võiks kõiki tiisikuse haigeid isoleerida tervetest. Statistiliste andmete järgi Soomes on terve rida linnu, kus olukord on hea, nagu:

Helsingi	1 voodi	97. elaniku kohta
Kotka	1 „	95. „ „
Pietarsaari	1 „	58. „ „
Heinola	1 „	72. „ „

Mõnedes linnades ja alevites olukord nõuab veel suuremaid korraldusi, nagu

Pori	1 voodi	295. elaniku kohta
Rauma	1 „	582. „ „
Kajaani	1 „	461. „ „
Uusikaupunki	1 „	542. „ „
Kemi	1 „	467. „ „

Täiesti ilma haigemajata on 3 linna ja 11 alevit. Kõikide linnade keskmine arv on 1 voodi 132. elaniku kohta.

Töötatöölise küsimus.

Töötatöölise küsimus on kultuurilma küsimus. Soomes seda küsimust on arutatud juba 1901. a. Alul ainult linnad olid rakendatud selle lahenduse töösse, kuid viimastel aastatel ka riik on hakanud võtma sellest osa. Ametlikult registreeritud töötatöölise arv kõikides linnades kokku kõigub 1929. a. 1500—5000 vahel.

Referent leidis et tööpuudusega võitlemiseks oleks tarvilik et omavalitsused koondaksid oma välised tööd neile kuudele, kus tööpuudus kõige suurem; et

omavalitsused korraldaksid hädaabitöid ja kui neid kulusid on raske kanda, siis riik peaks tulema appi. Riigi ja omavalitsuste tegevus töötatöölise toetamises ja hädabitööde korraldamises peaks sündima tihedas kontaktis. Riigi abi töötatöölisele tuleks rajada kindlale seaduslikule alusele.

Liidu tegevuse aruanne.

Soome Linnadeliidu tegevus on arenenud umbes samades joontes nagu Eestiski, sest on ju meie linnadeliit loodud

Soome Liidu eeskujul. Kuid arvestades sellega et linnade jõukus on palju suurem kui Eestis, et liit on vanem, et riigi kultuuriline tasapind on üldiselt kõrgem kui meil, see on mõjutanud ka liidu tegevust.

Lõpuks ei saa jätta mainimata seda südamlikku vastuvõttu, mida osutasid Soome linnad ja eriti Liidu Büroo Juhataja mag. Yrjö Harvia ja tema lähemad abilised mag. Eino Varonen ja mag. Ilas Tammio. Avaldati soovi et Soome ja Eesti linnadeliitude büroode vahel loodaks lähem ja tihedam kontakt, mis soodsalt mõjuks mõlemate liitude tegevusele.

Läti linnadeliidu tegevusest 1928. aastal.

Liidu juhatusse kuulusid: esimees, dipl. ins. J. Jagars, abiesimees Dr. K. Vanadzin, sekretär N. Sumdal, liikmed N. Astanovsky, K. Burmeister, E. Radzin ja V. Sadovsky. Peeti üldse 35 juhatuskoosolekut.

Linnade huvide kaitsel Liit võib konstateerida tähelepanuväärivat edu, kuigi läinud aastal tuli pöörata rohkem tähelepanu status quo alalhoiule kui linnaomavalitsuste õiguslike ja majanduslike põhialuste soodsale arendamisele.

Üheks edusammuks võib nimetada et aasta algul võeti vastu seadus mis annab kõigile 16. Läti alevile linnaõigused. See-ga Liit ühendab nüüd õiguslikult homogeenset liigetekogu. Alevite senine ripuvus maakonnavalitsustest on lõpetatud ja neile on antud võimalused iseseisvaks majanduslikuks ja kultuuriliseks arenemiseks.

Teise saavutisena olgu mainitud linnade võlgade kustutamine, milleks astuti samme juba eelmisel aastal.

Vabariigi algupäivil andis valitsus omavalitsustele laenusid mitmesuguste üldriiklike vajaduste rahuldamiseks, nagu hoolekanne, haiglaid, elanikkudele kütte- ja toiduainete muretsemine jne. Need laenu-d kustutakse järkjärgult, võttes selleks iga aasta vastavaid summe riigieelarvesse. Sel teel kustutati ümmarguselt 1,3 milj. latti linnade võlga. Veel korraldamata laenude kustutamine viidi läbi eriseadusega, millega kustutatakse 2,7 milj. latti linna võlga, mis saadud: 1) koolimajade, haiglate, varjupaikade ja valitsushoonete kapitaalremondiks või uute ehitamiseks, 2) sotsiaalseks hoolekandeks,

3) haridustöök, 4) tervishoidlisteks ülesanneteks, 5) üldtähtsusega kommunaal-ülesanneteks, 6) teede ja tammide ehitamiseks ja eriotstarveteks. Omavalitsustele antud lühiajalised laenud arvati pikaajalisteks.

Seadus on suure tähtsusega linnaomavalitsuste rahanduse stabiliseerimises.

Rohket tähelepanu tuli pöörata kasvava tööpuuduse-probleemile. On korduvalt palutud tööpuuduse vastu kindlustamise seadust, mida aga pole veel saadud. Kuigi tööta tööliste eest hoolitsemine on esijoonel riigi ülesanne, see siiski lasub raske koormana linnadel. Liit on korduvalt astunud välja põllutöölise väljamaalt sissetoomise vastu, mida har-rastab talupidajate keskkoonus ja mis aina suurendab tööpuudust maal.

Liit on juhtinud tähelepanu sellele, et üheks puuduseks mis hoiab linna tööta-töölisi maatöödele minemast, on sotsiaalse kindlustuse puudulikkus maal, mida peaks korraldama.

Liidu juhatus ja nõukogu põhimõtted on järgmised:

1) tööpuuduse vastu võitlemine on üheks riigivalitsuse kohuseks,

2) avalikkudeks töödeks tarvilikud summad peab võtma iga-aastaselt korralikku riigi eelarvesse;

3) avalikkude tööde korraldamise summad määratagu omavalitsustele sub-ventsioonidena vähemalt $\frac{2}{3}$ määras; töö-tatöölisi rakendatagu ainult üldkasuliku iseloomuga ratsionaalsetele töödele;

4) linnade tööborsid registreerigu ka töötatöölise senise elu- ja töökoht, kus-juures linna kuuluvaiks noteeritagu ai-

nult need kelle elukohaks linn oli viimasel aastal vähemalt 8. nädala kestel;

5) Omavalitsused korraldavad avalikke töid ka mitte-linnakuuluvaile töötähtsustele, kuid ainult täiel määral riigi subventsiooni arvel;

6) tööturu üldiseks korraldamiseks peab parandama tööolusid maal ja registreerima töökohti et töölised ei valgus maalt linna; välismaalt tööliste sissetoomine pole lubatav kuni oma maa tööpuudus pole likvideeritud täielikult.

Veebruaris 1928. hakkas maksma sotsiaalne kindlustuse-seadus mille väljatöötamisest ja arutamisest linnadeliit võttis osa.

Linnade õigusi ja tulusid kitsendas tunduvalt läinudaastane senati otsus mis keelab linnadele oma viinakaupluste pidamise. Teine senati otsus võttis linnadel kaasaraäkimise-õiguse eraviinakaupluste kontsessioneerimisel. See halvas omavalitsusi täielikult võitluses joomise vastu. Nende pahede kõrvaldamiseks Liit esitas seadusandlisele-kogule seaduseelnõu mis annaks linnadele need õigused tagasi.

Tuleõnnetuste vastu võitlemise-seaduse eelnõu vastu Liit astus välja. Selle eelnõu järgi kogu tuletõrjekorraldus on surutud kitsastesse tsentralisatsiooniraamidesse. Liidu arvates see peaks kuuluma kohaliku omavalitsuse ülesannete hulka, nagu linnaseaduski näeb seda ette.

Linnaomavalitsuste õigusline alus — uue linnaseaduse eelnõu võeti teise saeima omavalitsusekomisjonis 3. lugemisel vastu. Eelnõu arutatakse praeguses saeimas millest ka Linnadeliidu esindaja võtab osa.

Ühenduses linnaseaduse finantsosaga Linnadeliit võttis lähemale käsitlusele korterimaksu-küsimuse, leides et seda maksu peaks võtma faktilise üüri alusel. Üüriseaduse alla kuuluvais majades üür määratagu hindamise järgi. Maksuvabad olgu ainult ühest toast ja köögist koostuvad korterid, ja sarnased kus elab enam kui 3 inimest toa kohta. Mis puutub korterimaksu kõrgust, siis selle ülemäär olgu Riias 30% ja teistes linnades 20% üürist.

1928. kevadel vastuvõetud linna maa-reformi-seaduse elluviimiseks valitsus töötas välja instruksiooni, mis kohustab esitama kinnitamiseks linnade väljaehitamise plaane ühe aasta jooksul, arvates seaduse jõusseastumisest. Seda täht-

aega peetakse liiga lühikeseks ja Liit astus samme selle pikendamiseks.

Linna-toodava liha kahekordsest tembeldamisest ja maksustamisest hoidmuseks Linnadeliit astus ühendusse veterinäär-valitsusega, Riia linnaga ja provintsi-linnadega. Ühisel nõupidamisel seati üles järgmised põhimõtted:

1) suvekuudel tuleb kõvendada linnadesse toodava liha tervishoidlist järelevalvet;

2) veterinäär-valitsuse poolt heakskiidetud provintsi-tapamajadest tulev liha kuulub Riias teistkordsele läbivaatusele ainult teel tekkidavõivate rikkumiste suhtes;

3) kontrolliks provintstapamajad peavad varustama läbivaadatud liha kuupäeva-plommidega;

4) pole põhjust maksustada samas määras teist korda võimaliku rikkumise suhtes läbivaadatavat liha, samuti kui järelevaatuse eest kas liha kuulub tervele või haigele loomale. Teistkordse järelevaatuse maksu peab võimalikult alandama;

5) suvekuudel (1. VI. — 30. IX) 24 tundi ja muul ajal 48 tundi pärast liha plombeerimist Riia linnavalitsusel on õigus toimetada täielikku teistkordset järelevaatust, võttes selle eest maksu täies määras.

Palju tegemist on olnud Liidu alalisel esindajal hüpoteekpanga nõukogus.

Liidu ettepanekul alandati eluhoonete ehitamise laenude, samuti ka omavalitsuste avalikkude-ehitiste laenude protsenti kuueni aastas.

Läinud aastas pank andis omavalitsustele ümmarguselt 2000000 lts. laenu, mis teeb umbes 15,4% tervest väljaantud laenusummast (1927 — 4,5%).

Omavalitsustele antud summadest ligi 1.400.000 lts. langeb elektrijõujaamadele ja tänavraudteedele, 400.000 lts. elukorteritele, 130.000 lts. koolihoonetele, ja ülejääk tapamajadele, valitsushoonetele jne.

Ringküsümuse teel Liit saavutas andmeid 1929. vajavate laenude suuruselt. Need oleks 5570000 lts. ja nimelt 1) koolimajadele 1.286.000, 2) haigemajadele ja sanatooriumitele 879.000, 3) supelusastustele 399.500, 4) varjupaikadele 292.200, 5) jõujaamadele 235.000, 6) tapamajadele 224.000, 7) veevärkidele ja kanalisatsioonidele 255.000, 8) turuhoonetele 370.000, 9) valitsushoonetele 43.500, 10) rahvama-

jadele 50.000, 11) kasarmutele 2300, 12) korteriehitamiseks 1.010.000.

Liit palus panka ja rahaministeeriumit võtta seks tarvilikud summad 1929. a. eelarvesse.

Juunis 1928. ilmus linnaomavalitsustele tähtis seadus riiklikkudest laenudest ehitustegevuse edustamiseks linnades. Viie aasta jooksul määratakse selleks 2 milj. latti aastas. Lühiajalisi laenusi kuni 500 latti elutoa kohta antakse välja mitte suuremate kui 6 toaliste korterite ehitamiseks. Laen ei tohi ületada 50—60% hoone väärtusest. Esimese kolme aasta kestel arvatakse $\frac{1}{2}\%$ ehituskulude katteks. Siis laen termineeritakse pikajaliselt ja väljaantud summa asendatakse pantkirjadega nominaalväärtuses.

On jätkatud linnade keskpanga ellukutsumise küsimust.

Pöörati tähelepanu linnaomavalitsuste ja nende ametnikkude instrueerimisele.

Septembris 1928. korraldati omavalitsusametnikkudele maksuta kursus 4-nädalise kestusega. Osavõtt oli rahuldav, — provintsist oli umbes 40, Riistast ligi 100 kuulajat.

Esimese kursuse kava kandis esijoonelentsüklopeedilis-teoreetilist ilmet. Liidul on kavatsus korraldada selliseid kursuseid iga aasta, pöörates tähelepanu ka kommunaal-praktikale.

Linnade raamatupidamise lihtsustamise ja ühtlustamise sihiga Liit andis välja linnade raamatupidamise seadistamise juhtnöörid. Linnade raamatupidajate nõupidamine otsustas viia need juhtnöörid ellu, tehes veel järgmisi otsuseid:

1) raamatupidamise küsimuste korraldamine olgu juhitud ühest keskkohast — Linnadeliidust. Viimane peab aitama üksikuid linnu nõuannetega ja instrueerimisega kohtadel.

2) Linnadeliit peab mõjutama üksikuid omavalitsusi õige raamatupidamise seadistamise huvides.

3) Liit peab võimalust mööda korraldama linnade raamatupidajate õppereise ja nõupidamisi.

Liit aktsepteeris need otsused ja saatis kohtadele tähelepanemiseks.

Asuti omavalitsus-ametniku käsiramatu väljaandmise eeltööle. Raamat ilmuks 1929. alul Liidu kolmandamana väljaandena.

Jatkati 5. aastat oma kuukirja „Pašvaldibas Balss“ väljaandmist.

Et edustada juhtivate kommunaaltegelaste läbikäimist ja tutvustada üksikute omavalitsuste saavutustega, ja ergutada mitmesuguste kommunaalpoliitiliste probleemide lahendamisele, korraldati 1928. ekskursioon Ida-Läti linnadesse. Osavõtjaid 21 isikut. Sama sihiga peetakse Liidu nõukogu koosolekuid eripaikades väljaspool Riit.

Läbikäimisest välismaaga olgu esijoonel mainitud Läti Omavalitsuste gelaste ekskursioonid Eestisse ja Soome umbes 30. osavõtjaga, milliste hea kordamineku eest pälvivad tänu kummagi maa linnadeliidud kes võimaldasid omavalitsuste ettevõtetega tutvunemist avaras määras. Selliste ekskursioonide korraldamine on ka edaspidises kavas.

Juulis võeti osa „International Federation for Housing and Town Planning“ istungist Pariisis.

Baltimaade (Eesti, Läti, Leedu) linnadeliitude-waheline Komitee (asjaajamine Läti Linnadeliidu juures) töökavas oli II konverentsi korraldamine 1928. Kaunases. Oludesunnil see pidi jääma teostamata.

Tallinna linnavalitsuse juhatuskiri.

(Kinnitatud linnavolikogult 13. XI. 1929.)

1. Tallinna linnavalitsus seisab koos:
 1. Linnavolikogust.
 2. Linnavalitsusest tema osakondadega ja komisjonidega nende juures.
 3. Revisjoni komisjonist ja
 4. Ettevalmistamise komisjonidest.
- Linnavolikogu.
2. Linnavolikogu on linnavalitsuse kõrgem instants.
 3. Linnavolikogu võimupiiridesse kuuluvad:
 - a) asjad, mille otsustamine seadustega otsekohe linnavolikogu peale pandud;
 - b) asjad, mis käesoleva juhatuskirja põhjal (§ 24 p. a) linnavalitsus on kohustatud linnavolikogule esitama;
 - c) asjad, millede otsustamine kuulub

linnavalitsusele, kuid viimane leiab tarvilikuks anda otsustamiseks linnavolikogule.

4. Asjade arutamine ja otsustamine, samuti ka koosoleku pidamine linnavolikogus sünnib volikogu kodukorra järele.

L i n n a v a l i t s u s .

5. Linnavalitsus on linnaomavalitsuse täidesaatev organ ja tema seaduslik esindaja.

6. Linnavalitsusele alluvad:

a) kõik tema osakonnad ühes kõigi linnaseaduse § 103 korras valitud isikutega ja ellukutsutud asutistega, välja arvatud asutised, kellel iseseisva juriidilise isiku õigused (näit. linnapank);

b) linnaomavalitsuse ametnikud ja teenijad.

Linnavalitsuse ametnikkudeks ja teenijateks loetakse:

1) Linnaseaduse § 115 korras valitavad linnavalitsuse liikmed ja linnasekretär,

2) linnaseaduse § 112 korras valitavad sundmääruste järelvalve kuraatorid,

3) linnaseaduse § 105 korras määratavad ametnikud ja teenijad.

7. Linnavalitsusele alluvateks ei loeta:

1) Linnavolikogu juhataja, tema abid ja linnavolinikud,

2) revisjoni komisjoni esimees ja liikmed,

3) linnavolikogu poolt ajutiste ülesannete täitmiseks valitavate ettevalmistavate komisjonide liikmed,

4) linnapanga ja muude juriidilise isiku õigustega asutiste ametnikud ja teenijad,

5) vaestelastekohtu esimees ja liikmed,

6) mitmesuguste eriseaduste ja põhikirja järel riiklikkude ja seltskondliste asutiste liikmeteks valitavad ja määratavad isikud, samuti ka vangimajade kuraatorid ja muud sarnased.

8. Linnateenijateks ei loeta linna koolide õpetajaid.

9. Linnavalitsus koosneb: seaduses ettenähtud korras ja tähtajaks linnavolikogu poolt valitud linnapeast, linnapea abist ja linnavalitsuse liikmetest — linnanõunikkudest. Linnavalitsuse koosseisu, kuid ilma hääleõiguseta, kuulub ka linnaseaduse § 105 korras määratud linnavalitsuse sekretär.

10. Linnapea on kõrgem linnaomavalitsuse ametnik, kellele alluvad järelvalve korras kõik linnavalitsusele alluvad asutised, ametnikud ja teenijad.

Iseseisva võimukandjana esineb linnapea seadustes ettenähtud kordadel. Igasugusel ametlikkudel ja pidulikkudel vastuvõtmistel jne. esindab linnaomavalitsust linnapea.

Linnapea juhatab linnavalitsuse koosolekuid, samuti ka linnavolikogu poolt asutatud ettevalmistamise komisjoni koosolekuid, kui linnavolikogu nende komisjoni juhatajaid eriliselt ei ole valinud.

Linnapea juhatab uuesti valitud linnavolikogu koosolekut kuni juhataja valimiseni.

11. Linnapea abi asendab linnapead tema äraolekul ja võib juhataja linnapea asemel linnavolikogu koosolekuid § 10 ettenähtud korral. Linnapea ametis oleku ajal võtab linnapea abi osa liikmena linnavalitsuse koosolekutest ja täidab linnavalitsuse korraldusel tema peale pandud linnanõuniku ülesandeid.

12. Linnanõunikkude arvu määrab linnavolikogu. Linnanõunikud võtavad osa liikmetena linnavalitsuse koosolekutest ja täidavad linnavalitsuse korraldusel nende peale pandud ülesandeid.

13. Linnavalitsuse sekretär on linnaomavalitsuse kirjatöötuse juhtijaks, aludes linnapeale. Linnavalitsuse sekretär seab kokku linnavalitsuse koosolekute protokollid ja linnavolikogu otsuse järele ka linnavolikogu protokollid.

14. Linnavalitsuse otsustamisele kuuluvad:

a) kõik asjad, mille otsustaja on linnavalitsuse seaduste ja vastavate määruste ning juhatuskirjade järele;

b) kõik ettepanekud linnavolikogule ja

c) korralduste tegemine linnavalitsusele alluvatele asutistele ja ametnikkudele igasuguste teadete ja õienduste andmise kohta.

15. Linnavalitsuse koosolekud on korralised ja erakorralised. Korralisi koosolekuid peetakse vähemalt üks kord nädalas. Erakorralisi koosolekuid kutsub kokku tarvilisel korral linnapea.

16. Linnavalitsuse koosolekud on otsusevõimulised, kui neist osa võtavad linnapea või tema abi eesistumisel vähemalt kaks linnanõunikku (Linnasead. § 90).

Juhtumisel, kui koosolekust mingisugusel põhjusel ei saa osa võtta linnapea ja tema abi, juhatab koosolekut linnanõunik — vanem valimise aja ja poolt antud häälteenamuse järele (Linnasead. § 94).

17. Linnavalitsuse koosolekul arutusele tulevad asjad ja nende järjekorra määrab koosoleku juhataja. Asja ettekandjaks võib linnapea määrata linnanõunikku, kes asja linnavalitsusele esitanud.

18. Linnavalitsuse koosolekud on kinnised. Sõnaliste seletustega võivad esineda asjast huvitatud isikud või nende volinikud, kui seda koosoleku enamus lubab. Linnavalitsuse koosolekutel on linna revisjoni komisjoni esimehel sõnaõigus.

19. Juhataja kutsel on linna ametnikud kohustatud esinema seletustega linnavalitsuse koosolekul. Juhatajal on õigus kutsuda seletusi andma asjatundjat ka väljaspoolt linnateenistuses seisvaid isikuid.

20. Asja arutamisest ja otsustamisest võtavad osa kõik koosolekul viibijaid linnavalitsuse liikmed, kuid otsustamisest ei või osa võtta linnavalitsuse liige, kui asi puudutab tema oma või tema perekonna isiklisi või majanduslisi huvisid.

21. Hääletamine koosolekul sünnib lahtiselt. Otsused loetakse vastuvõetuks, kui nende poolt on koosolekul viibivate linnavalitsuse liikmete enamus; häälte pooleks langemisel loetakse vastuvõetuks see ettepanek, mille poolt hääletas koosoleku juhataja. Kinniselt hääletatakse ainult koosoleku enamuse nõudmisel.

22. Koosoleku protokoll kantakse:

- 1) koosoleku aeg (kuupäev ja aasta),
- 2) koosolekust osavõtnud isikute nimed,
- 3) arutusel olnud asjade lühidalt kokkuvõetud sisu, hääletamise tulemused ja otsus.

Protokoll kirjutab alla koosoleku juhataja ja tõendab sekretär.

Eriarvamisele jäänud linnavalitsuse liikmel on õigus oma eriarvamise protokollimist nõuda ja ta võib kolme päeva jooksul oma eriarvamise kirjalikult protokollile juure lisada, kui tema selle sisu on koosolekule teatavaks teinud.

23. Koosoleku otsused astuvad jõusse ja täidetakse nii pea kui nad alla kirjutatud koosoleku juhataja ja sekretäri poolt tõendatud.

24. Majanduslistes asjades kuuluvad linnavalitsuse võimupiiridesse:

a) üüri- ja rendilepingute sõlmimine kuni 18 aastani ja tarvilisel korral nende muutmise ja täiendamine; üüri- ja rendilepingud üle 18 a. peale esitab linnavalitsus linnavolikogule kinnitamiseks, kusjuures üürniku või rentniku isiku üle otsustamine kuulub linnavalitsusele.

b) Kõikide linna varade valitsemisega seotud küsimuste otsustamine.

25. Hangete ja töövõtete vähempakkumistel ei ole linnavalitsus seotud vähempakkumistega, vaid temal on õigus neid välja anda ka mittevähempakkujale, neid isegi üldse mitte välja anda, teostades neid pärast pakkumist ise majanduslises teel.

Samuti ei ole linnavalitsus seotud ka üüri- ja rendiobjektide enampakkumistega, vaid võib neid anda ka mitte enampakkujatele või neid ka mitte välja anda.

26. Linnavalitsus esitab linnavolikogule ettepanekud linnavolikogu otsuste eelnõu kujul, ühes sinna kuuluvate seletustega.

27. Palved maksudest vabastamise, maksutähtaegade pikendamise jne. kohta esitatakse linnavolikogule ainult siis, kui linnavalitsus neid palveid toetab. On aga linnavalitsus asunud palve kohta eitavale seisukohale, esitatakse palve volikogule palvevaldaja erilisel soovil pärast linnavalitsuse eitava otsuse teatamist.

Osakonnad ja komisjonid nende juures.

28. Oma ülesannete täitmiseks on linnavalitsusel järgmised osakonnad: Rahanduse, Hoolekande, Töökaitse, Ehituse, Hariduse, Tervishoiu, Majanduse, Valgustuse-Veemuretsemise ja Trammi osakond. Osakondade asutamine ja lõpetamine sünnib linnavolikogu otsusega.

Linnavalitsuse kantselei ja linna Statistika büroo perekonnaseisumetiga alluvad otsekohe linnapeale ja nende juures ei ole komisjone.

29. Osakondade koosseis on järgmine: linnanõunik — osakonna üldjuhataja, osakonna direktor või osakonna alla kuuluvate asutiste direktorid ehk juhatajad — eriteadlased omal alal,

osakonna asjaajaja või sekretär, täidesaatvad ametnikud.

Osakonna koosseisu kinnitab linnavolikogu, kuna koosseisu kuuluvate ametnikude ülesanded määrab linnavalitsus erilises juhatuskirjas.

Osakonna üldjuhataja - linnanõuniku määrab linnavalitsus oma liikmete seast. Samuti määrab linnavalitsus oma liikmete seast osakonna üldjuhataja-linnanõuniku asetäitja.

30. Osakondade ülesanne on:

a) täita linnavalitsuse korraldusi ja otsuseid osakonnale kuuluvates asjades,

b) algatada osakonnale kuuluvaid asju, nende seas vajalikkude määruste ja seaduste kavade ja muutmise kavade väljatöötamine, neid otsustamiseks ette valmistada ja esitada oma arvamisega kas komisjonile või linnavalitsusele,

c) valvata maksvate seaduste ja määruste täitmise järele osakonnale kuuluvais asjus ja algatada nende määruste rikkujate vastutusele võtmist,

d) alluvate asutiste ja jaoskondade tegevuse kooskõlastamine, korraldamine, üldjuhtimine ja järelvalve nii tehniliselt ja administratiivselt kui ka majandusliselt.

31. Hangete ja töövõtete vähempakumistel tegutsevad osakonnad asja ettevalmistajana, kuna asja otsustab käesoleva juhatuskirja § 25 korras linnavalitsus.

32. Kohustusi anda ja lepinguid sõlmida võivad osakonnad ainult linnavalitsuse otsuste põhjal, linnavalitsuse volitusel. Kirjad, mis sisaldavad kohustusi, samuti ka lepinguid, peavad olema alla kirjutatud linnanõuniku — osakonna üldjuhataja — või tema asetäitja linnanõuniku poolt.

33. Linnanõuniku ülesandeks on temale alluva osakonna tegevuse üldjuhatuse ja osakonna eelarve täitmise järelvalve. Linnanõunik kinnitab oma allkirjaga kõik osakonna maksukäsud ning muud arvepidamise orderid.

34. Osakonnad esitavad linnavalitsusele asjad otsustamiseks kirjalikkudes ettepanekutes, mis peavad kandma vasta linnanõuniku allkirja.

35. Tööde tehniliseks juhatajaks ja korraldajaks on vastavalt osakonna või asutise direktor ehk juhataja, kellele alluvad vahetult kõik osakonna või asutise ametnikud ja teenijad.

36. Osakonnad, mille koosseisus ei ole ette nähtud osakonna direktori koht, on selle direktori kohustused vastava linnanõuniku peal.

37. Linnavolikogu poolt osakondade juure valitud komisjonide ülesanne on kaasa aidata asjade ettevalmistamise ja algatamise juures.

Eriti on komisjonide ülesanne:

a) läbi vaadata ja avaldada arvamist asjus, mis kuuluvad linnavolikogu otsustamisele;

b) läbi arutada aasta eelarveid ja kavad järgmisel aastal täidesaadetavate ülesannete kohta;

c) arvamist avaldada linnavolikogu poolt kinnitatud eelarves ettenähtud summade ümberpaigutamise kohta nii linnavolikogu otsustamisele kuuluvate peatükist peatükki kui ka linnavalitsuse otsustamisele kuuluva ühe peatüki piires paragrahvist paragrahvi;

d) kõikide asjade arutamine, mida linnavalitsus või linnanõunik peab tarvilikuks komisjonile seisukoha võtmiseks anda.

38. Otsustatud asjade täitmisest komisjonid osa ei võta, kuid informeeritakse nendest tarvilisel korral kas linnanõuniku korraldusel või komisjoni otsusel.

39. Komisjoni esimees on vastav linnanõunik. Esimees määrab kindlaks komisjoni koosoleku ning päevakorra ja juhatab koosolekut.

40. Komisjoni kutsub kokku esimees, hiljemalt eelmisel päeval sellest ühes päevakorraga liikmetele teatades. Esimehel on õigus küsimusi päevakorrast maha võtta ja tarbekorral päevakorda koosolekul täiendada.

41. Komisjoni liikmed saavad sõna iga päevakorrapunkti kohta kaks korda, esimesel korral mitte üle 15 minuti, teisel korral mitte üle 5 minuti, kuid komisjon võib oma igakordse erietsusega lubada sõnavõtmise kordasid suurendada.

42. Komisjoni koosolekust võtavad sõnaõigusega osa osakonna ja asutise direktorid või juhatajad, tarbekorral ametnikud ja asjatundjad komisjoni esimehe kutsel.

43. Komisjoni koosolek on seaduslik, kui temast osa võtavad vähemalt kolm liiget, nende seas komisjoni esimees, kui see ei ole määratud volikogu poolt teisi.

44. Komisjoni kirjatoimetajaks on osakonna asjaajaja või sekretär.

45. Komisjoni protokoll peab sisaldama koosoleku aega (kuupäev ja aasta), koosolnute nimed, arutusel olnud asjade sisu ja nende kohta tehtud otsused.

46. Komisjoni otsused tehakse koosolejate häälteenamusega; häälte pooleks jagunemisel esitatakse mõlemad arvamised linnavalitsusele. Eriarvamisele jäänud komisjoni liikmel on õigus oma eriarvamise protokollimist nõuda ja ta võib kolme päeva jooksul oma eriarvamist kirjalikult protokollile juure lisada, kui tema selle sisu on koosolekul teatavaks teinud.

47. Komisjoni protokollid hoiab alal komisjoni asjaajaja või sekretär, neid järjekorras nummerdades.

Protokollid kirjutab alla komisjoni esimees ja asjaajaja või sekretär hiljemalt kaks nädalat pärast koosolekut.

Komisjoni koosoleku protokollid on komisjoni liikmetele läbivaatamiseks kättesaadavad kahel komisjoni koosolekul pärast protokollid allakirjutamist ja komisjoni liikmed võivad neil koosolekutel üles tõsta küsimusi protokollid puuduste või mittetäpsuse kohta.

48. Komisjoni otsused esitab linnavalitsusele komisjoni esimees.

Juriidiline komisjon.

49. Juriidiline komisjon on nõuandja linnavalitsusele juriidilistes küsimustes. Juriidilise komisjoni asjaajamine sünnib käesoleva juhatuskirja §§ 39—48 korras.

50. Käesolev juhatuskiri astub jõusse 1. jaanuaril 1930. a., millest ajast alates kaotab jõu Tallinna linnavolikogu poolt 22. novembril 1895. a. antud ja Eestimaa Kubermangu lehes 14. detsembril 1895. a. nr. 49 avaldatud „Juhatuskiri Tallinna linnavalitsusele ja linnavalitsuse täidesaatvatele organidele.“

Linnadeliidu esinduskogu koosolek.

1. detsembril s. a. peeti Tallinna rae-koja saalis Linnadeliidu Esinduskogu järjekorralist sügist koosolekut 20 esindaja osavõtul. Koosolekust võttis osa ka 14 linnade arhitekti ja inseneri.

Päevakord oli järgmine:

1. Liidu 1930/31. a. töökava ja eelarve.
2. Linnade ehistamise-probleemidest.
3. Teedeehitamise meetoditest linnades.

1.

Liidu töökava põhijooned (v. eriar-tikkel teisel) kiideti heaks ja kinnitati järgmine eelarve 1930/31. aastaks:

1930/31. a. eelarve jaotus eelarve

K u l u d.

§ I. Büroo ülalpidamine	
1. Palkadeks	5580,—
2. Kantseleikuludeks	400,—
3. Kirjanduse muretsem.	100,—
4. Abijõudude palkamiseks	300,—

§ II. Sõidu- ja päevarahadeks	1200,—
§ III. Rahvusvaheliste Ühingute liikmemaksuks, Balti liitude vahelise komitee kuludeks	650,—
§ IV. Ajakirja väljaandmiseks	1500,—
§ V. Esinduseks, ettenägemata ja erakorral. kuludeks	870,—
	<u>10.600,—</u>

T u l u d.

Liikmemaks (à 3 senti elaniku pealt)	9400,—
Ajakirjast	1200,—
	<u>10.600,—</u>

2.

Linnade ehistamise-probleemide asjus esines Teedeministeeriumi Maanteede- ja Ehituse-osakonna ehituseameti juhataja dipl. ins. A. Bööläu järgmise ettepanekuga.

Minul, kui Teedeministeeriumi Maanteede ja Ehituseosakonna ehituseameti juhatajal, on au esineda ettepanekuga

võtta järgmise Linnadeliidu Esinduskogu koosoleku päevakorda linnade ehistamise probleemide arvustamist.

Riigikogu poolt vastuvõetud seadusega on üleriikline ehitustegevuse edendamise ja järelevalve tehtud ülesandeks Teedeministeeriumi Maanteede ja Ehitusosakonnale.

Selle tähtsa ülesande lahendamine on Osakonna ehitusametil võimalik ainult lähemas kontaktis omavalitsuste tegelastega ja ehitusamet püüab luua seda võimalist kontakti ja hoida alal üksikute jooksvate asjatoimetuste juures. Kuid suurejoonelisemate ülesannete lahendamine nõuab tihedamat kontakti, mida alaliselt pidada on paljudel põhjustel raske ja mida võib luua ainult kohalikkude ehitustegelaste ühistel nõupidamistel ehitusameti esindajatega.

Praeguses olukorras ehituseamet peab põhjapanevalt tähtsateks eeskätt järgmised ülesanded:

1. Meie linnade, alevite ja suvituskotade otstarbekohane planeerimine ja nende jaoks tegeliku elu nõuetele vastavate ehitusplaanide väljatöötamine. Praegu jõutakse veendumisele, et puudulikult läbikaalutud ja mitteühiline linna ehistusplaan võib veeretada linna loomulikule arenemisele suuri komistuskive ette ja hukutada linna majanduslise seisukorra. Ehituseamet kavatseb esineda selles küsimuses terves tema ulatuses referaadiga ja loodab et kohalikud tegelased annavad talle oma rikkalikkude kogemuste põhjal väärtuslikku nõu.

2. Teede leidmine meie korteriolude parandamiseks.

Linnades valitsev korterikriis ei ole sisuliselt likvideeritud, sest isegi neis kohtades, kus pole teda enam teravalt tunda, on mee praegused korteriolud enamjaolt viletsad.

Ehitusamet kavatseb esineda referaadiga korteriolude parandamise võimalustest selle küsimuse terves ulatuses, ja loodab saada ka selle ülesande lahendamiseks vajatavaid ettepanekuid kohalikkudelt ehitustegelastelt.

Ehituseamet tervitaks omaltpoolt kõige soojemalt, kui austatud Linnadeliidu Esinduskogu liikmed esineksid ettepanekutega kavatsetava koosoleku päevakorra täiendamiseks ja kohalikud ehitustegelased esineksid sel koosolekul oma aruannetega kohtadelt.

Kõikide linnade ehitustegelaste, nagu linna arhitektide ja inseneride, ehitusosakonna juhatajate ja ehituskomisjonide esimeeste osavõtt järgmisest Linnadeliidu Esinduskogu koosolekust on soovitav.

Lõpuks olen valmis andma austatud Esinduskogu liigetele käesoleval koosolekul tarvilikku informatsiooni ehituseameti praeguste ja tuleviku ülesannete kohta ja loodan et sellega oleks tehtud algus selle tähtsa kontakti loomiseks suurte ülesannete lahendamisel.

Teedeministeeriumi Maanteede ja Ehitusosakonna direktor, dipl. ins. H. Perna rõhutas omaltpoolt samuti kohapealsete tegelaste ja keskvalitsuse vahelise kontakti vajadust, eriti just praegusel probleemideaegjärgul, kus lahendamisel rida elulisi küsimusi.

Ehitustegevus jaguneb kahte omavahel seotud ossa: ehitusline ja teedeehitamine.

Ehituslises-küsimuses on palju teha. Maksev ehituseseadus on vana, pole enam oludekohane, mispärast vaja uuendada see. Uue ehituseseaduse eelnõu on juba töötatud välja ja saadetakse lähemal ajal kohtadele tutvunemiseks. Kevadel võiks esitada selle Riigikogule nii et sügisel 1930. seadus võiks leida kinnitamist. Esimeses järjekorras esitatakse aga veel tänavu paar seaduse-novelli, näiteks 3-kordsete puumajade ehitamise asjus.

Kohapealsed ehitusmäärused osutuvad puudulikeks. Neis puudub kooskõla. Mõnel pool on pandud küll maksma eeskujulikke määrusi, kuid teisel need puuduvad koguni. Ministeerium kavatseb saata lähemal ajal välja eeskujuliku normaalsundmääruse.

Korraldamist nõuab ka linnade ja alevite ehistamise küsimus — planeerimine.

Elukorterite-kriisi lahendamisele ehituslaen on avaldanud teatavat mõju. Kriisi lahendamisel ei tohi olla esikohal juurdeehitatavate arv, vaid peab püüdma soetada kortereid kus inimesed võiksid elada oma perekondadega normaal-olukorras. Neid olukordi tuleb selgitada.

Ka linnade ja alevite sanitaar-olukord nõuab lahendamist.

Kõigile neile küsimustele tuleb pöörata tõsist tähelepanu ehitus-probleemide lahendamisel.

Viljandi linnapea A. Maramaa osutas sellele et Linnadeliidu ettepanekud pole saanud seni küllaldase tähelepanuosaliseks. Teedeministeeriumi hea koostöö algatus on tervitatav. Seda peaks laiendama veelgi. Uute ehitussundmääruste maksmapanekuga ei peaks ruttama. Tuleks oodata ära uus ehitusseadus, mis oleks nende aluseks.

Tartu linna arhitekt Matteus, tervitades hrade Böölau ja Perna ettepanekuid ja rõhutades samuti ehitusseaduse vajadust, märkis ära vähest tähelepanu mis osutatud planeerimise - probleemidele seni. Samuti ka ehitusinspektsiooni küsimus on jäetud hooletusse, nagu korteriinspektsioonigi: suures osas linnu pole ei üht ega teist.

Pärnu linnanõunik, dipl. ins. Mardi toonitas samuti praeguste sundmääruste puudulikkust. Vähemalt Pärnus need on vananenud. Uue väljatöötamist alustati küll, kuid katkestati kartusest et kui üksikud linnad teeksid seda enne uut seadust, võiks juhtuda et töö tuleb teha kaks korda.

Edasi osutas raskele olukorrale mis tekkinud Teedeministeeriumi ringkirjast kus nõutakse ehitusplaanide allakirjutamist ainult dipl. arhitektide ja inseneride poolt. See ehk küll seaduslik nõudmine, pole sageli kohtadel teostatav ja tuleks lükata edasi. Pärnus näiteks ei leiduda ühtki neile nõuetele vastavat isikut. Küll aga olla seal õigusteta arhitekthe ja inseneri kes lõpetanud vastavaid õppeasutusi väljamaal ja kes tõestanud omi võimeid ning oskust.

Liidu esimees, Tallinna linnapea A. Uuesson puudutas küsimust kas on vaja uusi ehitusmääruisi. Kuigi Teedeministeeriumi esindajad avaldasid lootust et uus seadus astub tuleval sügisel ellu, see pole siiski kuidagi kindel. Võib arvata et see siiski ei lähe nii ruttu ja uut seadust peaks ootama veel võib olla mõni aasta. Juhtis tähelepanu linnaseaduse § 108., mis annab linnadele laialdased võimalused sundmääruste väljaandmiseks ehitamise ja planeerimise küsimuste korraldamise alal. Ei tohi jätta määruste väljatöötamist uue seaduse saamiseni. Sellega tuleb alustada kohe. Uute määruste väljatöötamisel avastab paljugi elulisi praktilisi küsimusi, milliseid võib kasutada seaduseandja. Ka on nende küsimustega varustatult kergem arutada uue ehitusse-

duse eelnõu, milline vastasel korral võiks saada eluvõõras.

Ehitusseaduse puudus on linnadele kõigeenam tunduv planeerimise-küsimustes, sest veneaegne ehitusseadus raskendab linnade rajamist. Ehitustehnilisest küljest see seadus ei tee suuremaid raskusi, jätab koguni vabadusi. Omavalitsuste ja keskvalitsuse vahekorrad olgu fikseeritud selgemalt. Ei usu riiklikkudesse ehituslaenudesse: nendega ei suudeta soetada palju kortereid juure. Tarvilikumad oleks immobiil- ja hüpoteeklaenuid. Ehituste finanseerimise küsimus on tähtis. Peaks loodama odavamaid ehitamise-võimalusi.

Tallinna linnapeaabi K. Virma rõhutas samuti uute sundmääruste väljatöötamise kiirustamise vajadust. Ainult kohaldades olusid uuele kavale, võib hinnata seda õieti. Peab kontretiseerima oma tahtet. Asutagu kohe sundmääruste revideerimisele, pidades silmas uusi kavasid ja eelnõu. Avaldas kahtlust Teedeministeeriumi ringkirja seadusepärasest plaanide allakirjutamise küsimuses.

Nõmme ehituskomisjoni esimehe, dipl. ins. A. Kitsniku arvates peaks kiirustama ehitusseaduse väljaandmist. Teedeministeeriumi kinnitamisele kuuluvad kõigi riikliste toetustega püstitatavate hoonete plaanid. Kui kõigile neile nõuda registreeritud arhitekti või inseneri allkirja, — siis see tekitaks kohtadel peaülepeasematuid raskusi. Nõmmel näiteks esitati plaane 1928. a. — 300, tänavu — 400. Kolmverand kõigist uutest ehitustest püstitatakse omanikkude isiklikuks tarvitamiseks ja ehitatakse nüüelda kodusel viisil, ametiajast vabadel tundidel. Kui sarnane ehitaja on sunnitud maksma 40% plaani allkirja ja ehituse järelvalve eest, siis see käib talle ülejoü. Selliste vähemate majade suhtes sarnane nõue ei peaks maksma. Vajab selgitust, koguni täpset fikseerimist seaduses, millised ehitusplaanid nimelt kuuluvad ministeeriumi kinnitamisele.

Võru linnapea F. Suit samuti pooldas ehituse-sundmääruste ümbertöötamise vajadust. Arvab et mitte riiklik ehituslaen ei lahenda korteriolusid ja edusta ehitamist, vaid ainult üldmajandusliku seisukorra paranemine ning hüpoteek- ja immobiillaenuid.

Teedeministeeriumi Maanteede ja Ehitusosakonna direktor H. Perna ja ehitusameti juhataja A. Böölau leiavad et praegu pole tõepoolest veel teada millal uus ehitusseadus astub jõusse. Võiks küll loota et see peaseks tuleval sügisel Riigikogusse. Seniks ei tohiks aga jääda ootavale seisukohale. Ehitustegevus vajab hädaliselt korraldamist, mida peab tegema sundmäärustega. Kuigi seadus ilmuks ka paari aasta pärast, ja siis peaks töötama jälle sundmäärusi ümber, siis on tegelik elu selle aja kestel õpetanud mõndagi ja annud rohkeid kogemusi. Avalikud vahekorrad kodanikkudega peavad olema selged. Plaanidele õigustega inseneride-arhitektide allkirju nõudes on talitatud seaduslikult, kuigi pole veel nõutud vastava seaduse täitmist täies määras, kuna see oleks praegu tõesti teostamata. Soovitavad kutseõigusliste ehitustegelaste palkamisel mitme omavalitsuse koostööd. Kinnitamiseks esitatavad plaanid on sageli tõesti haledad. Nõudes allkirja, ministeerium nõuab ka täit vastutust. — Millised plaanid kuuluvad ministeeriumi kinnitamisele, seda lahendab uus seaduse-novell mis esitatakse lähemal ajal.

3.

Teedeehitamise meetoditest linnades „Tallinna linna ehitusosakonna dir., dipl. ins. M. Kesküla esines kokkuvõttes järgmise ettekandega.

Enne maailmasõda Tallinnat peeti tema uulitsate headuse poolest üheks korralikumaks Vene kubermangulinnaks. Sõjaaastate kestel need lagunesid, ka arenes liiklemistehnika kiiresti, võttes tarvitusele peamiselt jõuvankreid, nii et Eesti iseseisvuse algul teede parandamise kõrvale tekkis ka aja- ja otstarbekohase teekatte leidmise küsimus. Ka mujal see küsimus oli tekkinud päevakorrade teravamal kujul kui seni, ja tehti väga mitmesuguseid katseid. Nendega on tutvunud kirjandusest ja kohtadel vaatamas käies, ja toimitud mitmesuguseid katseid meie oludele kohase teetegemise viisi leidmiseks.

Endine lugupeetud vesimakadaam osutub jõuvankrite liiklemisel vähevastupidavaks. Hakati katsetama mitmesuguste tõrvamise-, asfalteerimise- ja bituumendamise-viisidega, milliste tulemustega on võimalus tutvuneda täna.

Esimese katse tarvitada tõrva sideainena makadam- (killustik)- tee ehitamisel Tallinna linn tegi 1923. a. Narvamaanteel. Seni kui ilmad olid kuivad kõik paistis korras olevat, kuid esimeste vihmade aegu tõrvakate muutus pudruseks poriks. Samasugused katsed linnas Toompuiestee ümbruses ei annud palju paremaid tagajärgi.

Katsete äpardumise põhjuseks oli sideaine tõrv, mis destilleerimata, sisaldas vett ja rohkesti kergeid õlisid, millised väljaurates jätsid massi hapraks ja pooriliseks.

Tõrva omadusi parandati sellel ja järgmistel aastatel seega, et vesi aurutati, lisati juure gudroni, või hiljem põlevkivipigi ja põlevkivi bituumeni. Vastavalt sellele paranesid ka töötagajärjed. 1924. a. tõrvati juba 20.000 rm. teid.

1925. aastast peale tehti katseid Mayeri keemia-tehase põlevkiviõliga, hiljem riikliku põlevkivitööstuse õliga, sest linna oma gaasivabrik ei suutnud anda tõrva küllaldaselt määral. Need õlid aga ei osutunud makadami pealispinna kattedeks otstarbekohasteks ja neid tuli parandada mitmesuguste lisandustega, eriti põlevkivi bituumeniga.

Käesolevast aastast peale valmistab Kohtla riiklik põlevkivitööstus makadami pealispinna kattedeks „Estobituumeni“, mida võib tarvitada otsekohe ilma mingisuguste tempimisteta ja mis senini on annud rahuldavaid tagajärgi.

Praegu on linnal suve jooksul töötamas kaks bituumendamise-masinat, milliga käesoleval aastal on kaetud ümmarguselt 110.000 rm. makadami.

Nagu kogemused näitavad, on pealispinna bituumendamine otstarbekohane ainult väiksema liikumisega teedel. Suurema liikumisega teedel kulub bituumenikiht liiga ruttu ära ja nõuab sagedat uuendamist. Sellepärast on linn viimasel ajal katsunud katta niisuguseid teid asfaltmakadami ehk sisebituumendamise kujul.

Sisebituumendamise katet on meil tänavu aasta esmakordselt tehtud ja näib, et selle vastupidavus peaks olema märksa suurem kui üksi pealispinna bituumendamisel. Suurliikumise jaoks osutub ka seegi veel nõrgaks. Välismail on niisugus te teede jaoks tarvitusel asfalt-kate.

Linn asus asfalt-katte tegemisele 1925. a. Esimene katse Narva maanteel Gloy platsilt kuni Russalkani toimetati Mayeri eesti asfaldiga puhtal kujul. See katse ebaõnnestus täiel määral. Kohtla põlevkivi asfalt oli Mayeri omast parem, kuid siiski veel kuni 50% väljamaa asfalti lisandati „Mexphalt“ile. Tulemused olid hoopis paremad. Vahepeal on Kohtla põlevkivitööstus oma asfalti parandada suutnud seevõrra, et mineval aastal riskeeriti panna seda puhtal kujul. Samuti toimiti ka tänavu aastal, kusjuures sellele võrdluseks asetati kõrvale kate väljamaa asfaldist ka puhtal kujul.

Üldiselt on linn 5. aasta jooksul teinud asfalt-teid 26.500 rm. Kõigi oma headuste juures asfaltkattel on see pahe, et ta tuleb liig kallis, 7 kr. rm.

Tallinna linna teedel on praegu üle 40% munakivi-katet, mis teede-tehnika seisukohalt iganenud tüüp: muutub kergesti aukliseks, tekitab müra, tol-mab. Juba paari aasta eest tegi linn selle „noorendamiseks“ katseid, tarvita-des tõrvatud killustikku. Tulemused ei olnud rahuldavad. Mineval aastal, suuremas ulatuses aga käesoleval aastal, jätkati katset mõningate täiendustega, mille kohta veel varajane on midagi ot-sustavat öelda.

Teedeministeriumi Maanteede- ja Ehitusosakonna direktor H. Perna tooni-tab otstarbekohaste teede ehitamise vaja-dust. Mitte ainult linnades, eriti just maal, kus teed praeguste liiklemisvahen-dite tarvitamisel ja liiklemise-tiheduse

juures sageli muutuvad otse hädaohtlik-kudeks. Otstarbekohase teekatte-küsi-mus on probleem, ja mitte ainult meil.

Ei poolda eriti bituumen ja asfaltteid, nende kalliduse ja vähese vastupidavuse tõttu. Soovitab pöörata rohkem tähel-panu betoonteekattele. Tsement-betoon-tee eelised on: 1) odavus, 2) lihtne käsi-tamine, 3) 10—15. a. jooksul ei nõua min-geid korrashoiukulusid. Liikumine selli-sel teel on kergem ja hädaohtum, kuna kare pealispind iialgi ei muutu libedaks.

Pärast ettekannet sõideti tutvunema Tallinna linna teedeehituse tulemustega. Väljasõidul vaadeldi viit mitmesugust tee-tegemise-viisi. Vaadeldi ka Teedeminis-teriumi betoon-tee proovi.

Mõttevahetusel peale ringisõitu Pärnu linnanõunik, dipl. ins. Mardi avaldas ar-vamist et ei saa panna ainult seda tähele, milline tee on kõige vastupidavam. Tähtis on ka milline vastupidav tee oleks meile vastuvõetav hinnalt. Otstarbekoha-seimaks sillutuseks osutub küll parkett-kivi kate, kuid see tuleb kallis. Suure-mad linnad, kus iga tee-ruutmeetri kohta tuleb kodanikke rohkem, võivad lubada endale rohkem. Arvab et tahes-tahtmata peab esialgul jääma munakivisillutuse juure, milline meil odav ja ka vastupidav.

Tallinna linnapeaabi K. Virna väidab et teeliike tuleb kohaldada kohalikkudele oludele, ilmastikule. Ei saa öelda veel midagi absolutset. Ainult katsed õpeta-vad. Teooriast üksi on vähe tulu.

Jõuti üksmeelsele otsusele et oleks vaja referaati teedeehitamise majandusli-kust kasulikkusest.

Linnadeliidu tegevusest ja 1930/31. a. töökavast.

Üheksa aasta kestel Liidu tegevus on omandanud enamvähem kindla kuju. Endiste aastate eeskujul seda võib liigitada alade järgi järgmiselt.

I. Seadusandlisetöö jälgimine.

Praegu Liidul on päevakorras „Sun-dusliku tuleõnnetuste vastu kindlustamise seaduse“ eelnõu. See eelnõu on olnud juba mitmel puhul juhatusel arutusel, kuid lõplik seisukoht on alles võtmata, sest

terve rida asjaolusid nõuab veel selgita-mist.

„Kinnisvarade sundvõõrandamise-sea-duse“ eelnõu on arutatud läbi ministee-riumite-vahelises komisjonis, millest Liidu esindaja võttis ka osa. Kui eelnõu jõuab Riigikogusse, siis Liidu büroo saadab selle kohtadele tutvunemiseks. Kõnesolev sea-duse-eelnõu ei puuduta linnade planeeri-misega ühendusesolevaid sundvõõranda-

misi kuna need lahendatakse uue ehituse-seadusega.

„Linnade ja alevite maagavarustamise-seaduse“ muutmise seaduse kava on töötatud Põllutööministeeriumis välja ja käsitab riigimaade omavalitsustele üleandmise küsimust linnade ja alevite administratiivpiiride laiendamisel. Kui eelnõu jõuab Riigikogusse, see saadetakse Liidu büroo poolt kohtadele seisukohavõtmi-seks.

Büroo liikmete osavõtt Liidu esindajana mitmesugustest komisjonidest töötab saada eeltuleval eelarve-aastal eriti arvrurikkaks.

II. Linnade ja alevite arvepidamise ala korraldamist jätkatakse. Tuleva aasta töökavas on sellel alal:

1. Linnade eelarvete ja aruannete nomenklatuuri uuendamine, milleks materjalid saadetakse juba kohtadele seisukohavõtuks.

2. Raamatupidajate nõupidamine, kus tulevad arutamisele praktikas tekkinud probleemid ühtlase lahendamise leidmi-seks.

3. Instruktori sõidud kohtadele juhata-tuse ja näpunäidete andmiseks tarbe korral.

4. Uue arvepidamise-süsteemi sisse-seadmine alevites maaomavalitsuste Liidu kaasabil.

III. Statistika-, perekonnaseisu-ameti ja sekretäride töö ühtlustamiseks ja elus-tamiseks korraldatakse tarvilik arv koosolekuid kus tulevad arutusele nii puht-praktilise tähtsusega kui ka kommunaal-poliitikaga seotud küsimused. Referaa-tide ettevalmistustöö neiks koosolekuiks lasus seni Liidu büroo liikmeil ja Tallinna perekonnaseisu - ametnikkudel. Tuleval aastal büroo kavatseb panna selles asjas enam rõhku kohalikkude jõudude kaas-tööle, saates referaatide teemid aegsasti välja tutvunemiseks ja referentide mää-ramiseks.

Tähtsamana tööna esineb linnade ja alevite statistilise-materjali koostamine. Kahjuks puuduvad alles andmed kahest linnast, milline asjaolu mõjub takistavalt. Ka tuleval aastal saadetakse statistilised tabelid kohtadele täitmiseks ja nende and-mete kokkuvõtte avaldatakse Liidu aja-kirjas.

IV. Kontakti alalhoidmine mitmesu-guste rahvusvaheliste omavalitsuse-orga-nisatsioonidega on aastate jooksul kujunenud tähtsaks tegevusealaks. Eesti Lin-nadeliit on praegu järgmiste organisat-sioonide liige: 1) Rahvusvaheline Linna-deliit (Brüssel), 2) Rahvusvaheline korter-iasjanduse ja linna-planeerimise ühing (In-ternational Federation for Housing and Town Planning), Londonis, 3) Rahvusva-heline korteriasjanduse ühing (Internatio-naler Verband für Wohnugswesen), Frankfurt a/M., 4) Verein für Kommunal-wirtschaft und Kommunalpolitik, Berliin-is. Pea iga aasta tuleb saata igale ühin-gule mõni referaat ühingu huvitava kü-simuse kohta. Neid referaate on kirjuta-nud senini Liidu büroo.

Alaline kontakt on loodud Läti ja Lee-du Linnadeliitidega liitudevahelise komi-tee kaudu ja tuleval aastal tuleb süven-dada ja kindlustada seda koostööd.

Soome Linnadeliiduga on sõbralik kon-takt, mida on soovitatav arendada tiheda-maks koostööks. Tuleval aastal see saab olema Liidu büroo püüdeks.

Enam-vähem juluslik kontakt on mit-mete teiste Linnadeliitidega, nagu Poola, Norra ja t.

V. Kontakti Eesti Maaomavalitsuste-liiduga on hoidnud alal liitudevaheline komi-tee. Selle süvenemine ja suurenemine on soovitatav, milleks tuleval aastal loode-tavasti avanevad soodsad väljavaated.

VI. Saksamaal ilmuvas iga-aastases „Kommunal-Kalender'is“ on avaldatud Eesti linnade ja Linnadeliidu tegevust valgustavaid artikleid. Liidu 10. a. tege-vuse ülevaatenä tuleval aastal ilmub vas-tav pikem kirjutis.

VII. Mitmesugused tööd.

1. Liidu ajakirja väljaandmisetööd la-suvad ka tuleval aastal suuremalt jaolt Liidu büroo liikmetel. Endised Esindus-kogu koosolekud on korduvalt avaldanud soovi, et ajakirjas pühendataks rohkem tähelepanu kohalikkule informatsioonile. Büroo on püüdnud teostada seda, kuid on tarvilik, et seda teostataks rohke kaas-tööga kohtadelt, mis tänini piirdunud kah-juks ainult lubadustega.

2. Linnade ja alevite tulude ja kulude ülevaate koostamine, milline avaldatakse iga aastana tervelt „Eesti Statistikas“.

kuna tähtsama osa väljavõte-analüüs ilmub ka Liidu ajakirjas.

3. Liidu juhatuse poolt algatati tööliste pensioni küsimust, milles tuleval aastal tuleb võtta lõpplik seisukoht ja töötada kindlad alused välja.

4. Tuleva aasta töösse kuulub ka käesoleval aastal Viljandis peetud Esinduskogu koosolekul algatatud orvu-kohutute reformi küsimus.

5. Liidu juhatuse poolt on algatatud veel järgmised probleemid, milliseid tuleb selgitada tuleval aastal, ja nimelt: a) linnade ja alevite rahandus, b) linnade hariduspoliitika ja d) tööpuuduse vastu võitlemine.

VIII. Erakorraliste töödena esinevad tuleval aastal:

1. Liidu ja linnade 10. a. tegevuse ülevaate koostamine. Selle sisukava saadeti juba pikema aja eest kohtadele, nüüd saadetakse veel täiendav kava-juhhis. Büroo loodab saada kohtadelt rikkalikku materjali mis võimaldaks koostada ülevaade nii et kõik tegevusalad saaksid ühtlasi täieliku kujunduse.

2. Balti riikide — Eesti, Läti ja Leedu — linnade ja alevite omavalitsustegelaste kongress korraldatakse Eesti Linnade Liidu 10. aastapäeva puhul tuleval aastal Tallinnas, mispuhul kõik ettevalmistustööd lasuvad E. L. L. bürool.

Omavalitsuste esinduskogude valimiste asjus.

Siseministeerium saatis omavalitsustele ringkirjaliselt järgmised valimiseaduse juhtnöörid-seletused käsitamiseks:

1) Linnavolikogude valimise seaduse §§ 9 ja 11, linnavolikogude valimise seaduse §§ 9 ja 13 ja vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse §§ 9 ja 11 täpse mõtte järgi astub valimiskomiteesse ning jaoskonna komisjonidesse nimekirja või nimekirjade ühenduse esindajana üks isik kogu valimiste ja komiteede ning komisjonide tegevuse ajaks. Kuid valijate rühmal, samuti ka nimekirja või nimekirjade ühenduse esitajal ei ole mitte keelatud seaduses ettenähtud korras nimetada komiteesse ja komisjonidesse varemalt määratud esindaja asemele teist isikut, kui endine esindaja mingil põhjusel komitee või komisjonide töödest üldse enam osa võtta ei saa ja lahkub. Korraga aga ühe rühma või rühmade ühenduse poolt mitut esindajat komiteesse või komisjonidesse nimetada, kes viimaste tööst vaheldumisi osa võtavad, ei ole seaduse mõttega kooskõlas.

2) Kas võib soovitajate allkirju esitada eraldi kandidaatide nimekirjadest, s. t. erilehel?

Valimise seadustes (Linnavol. v. s. § 16, Maavol. v. s. § 21 ja Vallavol. v. s. § 19 lisa) on määratud kindlaks kandidaatide nimekirjade üldine vorm, milles on ette nähtud ka nimekirja soovitajad. Selles vormis tähendatud andmeid ei või lahus esitada, sest siis kaotaks vorm oma otstarbe. Sellest selgub, et soovijate allkirju ei või esitada eraldi kandidaatide nimekirjadest, vaid need tulevad mahutada kandidaatide nimekirja.

3) Kas tulevad kandidaatide teadustused, et nad nõus on nimekirjas kandideerima, sisse anda ühel ajal kandidaatide nimekirjade esitamisega või võib neid teadustusi sisse anda ka hiljem?

Linnavol. v. s. § 17, Maavol. v. s. § 24 ja Vallavol. v. s. § 20 tähendatakse, et need teadustused tulevad kandidaatide nimekirjale juure lisada vastava vormi järgi. Sellest selgub et neid teadustusi hiljem esitada ei või. Kui teadustuste hilisemaks esitamiseks võimalust oleks tahtud luua, siis oleks see seaduses täpset väljendamisest leidnud.

4) Kas kandidaat võib olla nimekirja soovitaja? Maavolikogude valimise seaduse (R. T. 100 — 1926) järgi toimetakse maavolikogu valimisi häälteand-

mise kaudu ühele vastava maavolikogu kandidaatide nimekirjale (§ 20). Tähen­dab, et maavolikogu kandidaatide nimekirjad võistlevad valimistel üks-teisega. Et kandidaatide nimekiri saaks võtta sel­lest võistlusest osa, tuleb valijate rühmal see maakomiteele esitada (§ 21). Säära­seks valijate rühmaks on need valijad, kes esitatavale maavolikogu kandidaatide ni­mekirjale soovijatena on alla kirjuta­nud, nagu see selgub sama seaduse § 9, kus on öeldud, et iseseisva nimekirja esindajaks maakomitees loetakse nimekir­jale esimesena allakirjutanud või kandi­daatide nimekirja esitava valijate rühma poolt eriti nimetatud kodanik, sest kandi­daatide nimekirjale kirjutavad alla ainult soovitajad (§ 24).

Kui nüüd silmaspidada, et kõik esita­tud kandidaatide nimekirjad valimistel üksteisega võistlevad (samanimelise kan­didaatide nimekirjade liitumisel (§ 26) on ainult valimise tagajärgede väljaarvami­sel teatav tähtsus (§§ 54—59) olemas, ja et iga võistleva kandidaatide nimekirja taga seisab eriline rühm valijaid-soovita­jaid ja et soovitajad määravad ära kes maakomitees nende poolt soovitatud ni­mekirja esindajaks on ja kui nad seda ei ole määranud, siis loetakse seaduse järele esimene allakirjutajatest selle nimekirja esindajaks, siis ei ole kahtlust, et Maavo­likogu valimise seaduse § 24 sõnadest: „kusjuures kandidaadid ei või olla soovi­tajad“, tuleb nii arusaada, et kandidaadid üldse ei või omas, samuti ka teistes nime­kirjades soovitajateks olla.

Kui siiski mõnes nimekirjas seisev kandidaat on teise nimekirja soovitajaks, siis langeb ta soovitajate hulgast igal juh­tumusel välja, nagu ta välja langes soovi­tajate seast samas nimekirjas, kus ta kandideerib. Mingit kahtlust ei ole, et sel juhtumusel soovitaja taganeb kandidaadi eest, sest § 24 keelab kandidaadil soovi­tajaks olla, kuid jätab ütlemata, kuidas tuleks talitada sel juhtumusel, kui kandi­daat siiski soovitajana on nimekirjale alla kirjutanud (Riigik. adm. t. nr. 619^t, 116^t, 606^t — 1927. a.).

See seletus on mõõduandev ka linna-, alevi- ja vallavolikogude valimisel.

5) Linnavolikogude valimise seaduse § 17, Maavolikogude valimise seaduse § 24 ja Vallavolikogude valimise ja val­lavolikogude ning vallavalitsuste korral­

damise seaduse § 20 ettenähtud kandi­daatide nimekirjade nimetuse kohta olgu selgituseks tähendatud järgmist. Kui linna-, maa- või vallakomitee leiab et kandidaatide nimekirja nimetus käib sea­duste ja kõlbluse vastu, siis kustutab ta oma otsusega selle nimetuse. Tähen­dab, siin on komiteel täiesti iseseisev otsusta­mise võim.

Mis puutub aga samades paragrahvi­des ettenähtud registreeritud organisat­soonide nimetusesse, siis ei saa see sea­duste ja kõlbluse vastu käia ja sellepärast ei või ka komitee sarnaste registreeritud organisatsioonide nimetust muidu kustuta­da, kui nende organisatsioonide juhti­vate keskorganite teadaande põhjal. Järg­neb sarnane teadaanne, siis kustutab ko­mitee nimekirjalt nimetuse, tühistab liitu­mise teadaande teiste samanimeliste ni­mekirjadega, kui see tähendatud nimekir­jal on tehtud, ja loeb nimekirja iseseisvaks nimekirjaks.

Leidub vastava nimetusega varusta­tud nimekirjades, mida nende esitajate poolt tagasi ei võeta, puudusi, mis paran­duste teel kõrvaldamist nõuavad (Linna­vol. val. sead. § 20, Maavol. val. sead. § 30, Vallavol. val. sead. § 27), siis tuleb komiteel sarnaselt talitada, nagu allpool p. 10 all lähemalt selgitatud. Ei esitata vastavaid parandusi või on need puudu­likud, siis tühistatakse või kõrvaldatakse nimekiri, kuigi komiteel võimalus ava­neks nimekirja nimetuse suhtes kustutust ette võtta.

6) Linnavolikogude valimise seaduse § 21, Maavolikogude valimise seaduse § 29 ja Vallavolikogude valimise ja valla­volikogude ning vallavalitsuste korralda­mise seaduse § 26 järele on valimiskomi­teed kohustatud iga esitatud kandidaatide nimekirja, olgugi et see ei vasta valimise seaduse nõuetele, vastu võtma ja sellele märkima, mis kuupäeval ja tunnil ta vastu võetud. Kandidaatide nimekirja vastuvõt­misest loobuda võivad valimiskomiteed ainult juhustel, mis on ette nähtud Linna­vol. val. sead. § 23, Maavol. val. sead. § 28 ja Vallavol. val. sead. § 21. Peale vas­tuvõtmist vaatab komitee nimekirja läbi ja kui selgub et see ei vasta valimise­seaduse nõuetele, teatab ta sellest kahe­päevasel tähtajal nimekirja esitajale vas­tavate paranduste esitamiseks.

Valimiseseadused ei näe aga lähemalt ette kuidas siis talitada, kui nimekirja

esitaja seaduses märgitud tähtajal kirjalikult ei esita komiteele nimekirjas leiduvate puuduste kõrvaldamiseks parandusi või kui esitatud parandused kõiki märgitud puudusi ei kõrvalda.

Jälgides nii omavalitsuse kui ka Riigikogu valimise seadusi selgub, et nendest kõigist üks põhimõte läbi on viidud, nimelt, et parandusi kandidaatide nimekirjades võib teha nende esitaja, mitte aga nende vastuvõtja. Sellest järgneb, et nimekirja vastuvõtja — valimiskomitee — nimekirjas ise mingisuguseid parandusi ette võtta ei või peale nende, mis seadus otsekohe ette näeb. Komitee, kui talle vastava teadaande peale ei esitata nimekirja esitaja poolt puuduste kõrvaldamiseks parandusi või kui esitatud parandused ei kõrvalda kõiki märgitud puudusi, kõrvaldab lihtsalt selle nimekirja teiste nimekirjade hulgast ja jätab ta üldiseks teadmiseks avaldamata; lühidalt, sarnane nimekiri langeb valimistel ära.

Riigikogude ja maavolikogude valimistel tühistatakse niisugused nimekirjad, linna- ja vallavolikogude valimisel aga tühistamise otsust teha ei saa, sest et valimise seadused seda otsekohe ette ei näe. Siin võib sarnaseid nimekirju, nagu juba eelpool tähendatud, ainult kõrvaldada.

7) Kas võib maakomitee temale esitatud kandidaatide nimekirja tühistada sel põhjusel, et ta juhuslikult teada on saanud, et soovitajad puhtale lehele alla on kirjutanud, s. t. enne kui kandidaatide nimekiri oli kokkuseatud?

Maavolikogude valimise seaduse (RT 100—1926 a.) §§ 30 ja 31 järgi peab maakomitee kandidaatide nimekirja esitajale teatama nimekirjas leiduvatest puudustest, võimaldades sellega nende kõrvaldamist teatava aja jooksul ja pärast selle aja möödumist seab need kandidaatide nimekirjad, mis seaduse viiendama (V) peatüki nõuetele vastavad, üles maakomitee ruumides, kuna aga nimekirjad, mis tähendatud seaduse peatüki nõuetele ei vasta, tühistab. Maavolikogude valimise seaduses ei ole ette nähtud asjaajamise korda, milles see maakomiteele ülesandeks tehtud (§ 10 p. 1.) kandidaatide nimekirjade läbivaatamine sündima peab, ja sellest võib järeldada et see läbivaatamine peab sündima nende dokumentide ja andmete najal, mis

ex officio valimiste toimetuses olema peavad ja et mingisugust väljaspoolt nende dokumentide ja andmete uurimist ja väljaselgitamist seadus ette ei näe ja seda maakomitee ülesandeks ei tee.

Sellepärast, kui kandidaatide nimekiri vastab täpselt seaduse nõuetele ja nimekirjal olevad soovitajate allkirjad on seaduses ettenähtud korras tõestatud (Maavol. val. sead. § 24), siis ei või valimiste maakomitee nimekirja tühistada, juhuslikult teada saades, et nimekirja soovitajad on tühjale lehele alla kirjutanud, s. o. enne kui kandidaatide nimekiri oli kokku seatud, sest väljaselgitamine ja kindlakstegemine missuguses järjekorras kandidaatide nimekiri kokku oli seatud, ei ole seadusega maakomitee ülesandeks tehtud (Riigik. adm. t. Nr. 614^t, 617^t, 618^t ja 619^t — 1927. a.)

8) See otsus on mõõduandev ka linna-, alevi- ja vallakomiteedele. Kas tuleb kodanik, kes valijate nimekirjast kustutamiseks valimisõiguse kaotanud, kandidaatide nimekirjast kustutada või võib teda kandidaatide nimekirja edasi jätta? Kui kandidaat kustutamisele tuleb, kas langeb siis terve nimekiri või ainult üksik kandidaat välja?

9) Kui valimiskomitee esitatud kandidaatide nimekirju läbivaadates leiab et kandidaatide nimekirjas esinev kandidaat selles valimisringkonnas, kus ta valijate nimekirjas seisab, on kaotanud valimise õiguse mujale elama asudes või muudel põhjustel, siis on komitee kohustatud sellest nimekirja esitajale teatama, kes võib paranduste tegemise korras nõuda, et tähendatud kandidaat nimekirjast kustutatakse.

Kandidaadi kustutamise tõttu jääb kandidaatide nimekiri ise püsima. Nimekiri langeb tühistamisele või kõrvaldamisele ainult sel juhul, kui kandidaate osutub nimekirjas vähem, kui valimise seaduses ette nähtud (Maavol. v. s. § 22, Vallavol. v. a. § 23), või kui nimekirja esitaja poolt ei tehta ettepanekut valimise õiguse kaotanud kandidaadi nimekirjast kustutamiseks.

10) Kui mõne nimekirja soovitaja allkiri selle tõttu maksvusetakstunnustatakse, et see soovitaja on allakirjutanud veel mõnele varemalt sisse antud nimekirjale (Linnavol. v. s. §18, Maavol. v. s. § 25 ja Vallavol. v. s. § 22), kas võib siis maksvusetakstunnustada soovitaja

allkirja asemel Linnavol v. s. § 20, Maavol. v. s. § 30 ja Vallavol. v. s. § 27 põhjal paranduse korras uut soovitaja allkirja esitada?

Sarnast paranduse võimalust ei näe seadus ette ja sellepärast ei ole lubatud maksvusetaks tunnistatud soovitaja allkirja asemele uut allkirja asetada. Kui soovitaja allkirja maksvusetaks tunnustamise tõttu nimekirja soovitajaid osutub vähem kui viis, siis tuleb valimiskomiteel sarnane nimekirja teiste nimekirjade hulgast kõrvaldada.

11) Millal võib valimiste asjas kohtule esitada administratiivkaebusi?

Valimise seadustes on administratiivkaebuste esitamine ette nähtud kahes paragrahvis: Linnavol. val. s. — § 12-das ja 56-das Maavol. val. sead. — § 17-das ja 65-das ja Vallavol. val. ja vallavol. ring vallaval. korrald. sead. — § 14-das ja 64-das.

§§ 12, 14 ja 17 ettenähtud juhustel,

s. o. valijate nimekirjade kokkuseadmise asjus, võib kohtule kaebusi esitada enne valimiste toimetuste lõppu, kuna kõigil teistel juhustel, siia hulka arvatud kaebused kandidaatide nimekirjade asjus ja valimisedelite äraandmisel ettetulnud seaduse rikkumise kohta, samuti ka kaebused seaduserikkumiste kohta, mis ettetulnud valimiste tagajärgede kokkuvõtmisel, võib §§ 56, 64 ja 65 põhjal kaebusega kohtule esineda ainult kolme päeva jooksul pärast valimiste lõppu.

§§ 56, 64 ja 65 ettenähtud tähtaja algmomenti „pärast valimiste lõppu“ tuleb arvata ajast, millal linna-, maa- ja vallakomitee valimiste toimetamise lõpetab ja kogu valimismaterjal on otsustatud linna, maa- ja vallakomitee poolt ära saata järeivalve asutusele. Sellest momendist arvates on kodanikkudel õigus kolme päeva jooksul 56, 64 ja 65 põhjal kaebusi tõsta (Riigik. adm. t. Nr. 469^t, 514^t, 537^t, 541^t, 538^t, 543^t — 1927 a. ja t. maavolikogude valimise asjas).

Linnade raamatupidamisest Eestis.

Ülaltoodud pealkirja all avaldas H. Sausvedis-Sausais Läti Linnadeliidu ajakirja „Pašvaldības Bals“ tänavuses 8. numbris järgmist:

Et tutvuda raamatupidamise korraldusega meie ligema naaber-riigi Eesti linnades, sõitsin Linnadeliidu soovitusel ühte majanduslikult eeskujulikumas ja hästi korraldatud Eesti linna — Tartu. Tänu Tartu linnavalitsuse lahkele vastutulekule läksid minu kavatsused täide, niipalju kui seda lubas minu piiratud aeg. Linn ise oma mugavate tänavatega, mõned isegi asfaldiga kaetud, kaunis Emajõgi, ilus Toommägi toreda vaatega linnale, juba ammu kuulsate haiglatega, ülikooliga, suuremate tööstuskaubandus-ettevõtete-ga, — jätab sissesõitjale võrreldes teiste linnadega väga häa ning jäädava mulje. Elanikke on 62.000 nendest 5000 üliõpilast.

Linna eelarve on 4.316.593 krooni. Eelarve aasta algab 1-sel aprillil. Linna teenistuses, juurearvatud koolid, hääkorra asutised ning ettevõtted on 560 teenijat. Linnale kuulub palju kaubanduslikke ettevõtteid ja tööstusi, näiteks elektrijõujaam, gaasivabrik, tapamaja, ujula, võimla, ap-

teek, 4 mõisat jne. Eelarve koostamise ja kinnitamise kord on sama kui meil. Linna väljaminekute juures peetakse silmas et mitte rohkem ei kulutata kui eelarves nähtud ette ja raamatupidaja ei kirjuta enne alla kui valitsuse erilise korraldusega või lepinguga pole summad tõestatud. ÜlekanDED peatükist peatükki on lubatud volikogu otsusega. Pearaamatu eelarve §§ sissekandmise viis on teine kui meil — kahe sissetuleku ja väljamineku arvega. Eelarve sissetulekud ja väljaminekud on jaotatud 18. paragrahvi. Tarvitatakse samuti kui meil, eelarves tagavarasummade arvet; eelarve ülejäägid kantakse tagavara-kapitali, mis küll suuremalt osalt pole reaalne, s. o. hoiul pangas. Eelarvet ei kanta pearaamatusse, vaid märgitakse ainult eelarveraamatutesse. Seega ei saa eelarve raamatuid saldeerida ja nende arved suletakse vaid faktiliste sissetulekute ja väljaminekute ülekandmisega. Eelarve raamatud on eriti sisseseatud, kuna pearaamat peetakse itaalia-süsteemi järgi. Eelarves on nähtud ette ka amortisatsiooni summad, kuid need kantakse ühisele amortisatsiooni arvele, esemeid amortiseerimata. Eelarve täitmise aruanne ja-

guneb nagu meilgi mitmesse ossa, nagu: eelarvelised sissetulekud, väljaminekud, krediidi vähendamised, bilanss, varade nimemiri jne. muudest lisandustest. Ettevõtetele on täielik iseseisev majapidamine ja eriraamatupidamine kahekordse süsteemita. Kaardisüsteem ei ole veel viidud läbi. Mis puutub raamatupidamise viisi, siis Eestis ei ole tarvitav puhtkammeraalsüsteem, vaid segatud kommertsviisiga ja nagu näha, on ka Eesti linnade raamatupidamises see süsteem annud soovimata tulemusi. Vastuvõetud Eesti linnade raamatupidamise juhises on öeldud, et kindlad debitorid nagu võlgnevad liikumata varanduste tulud ja maksud lepingute järgi peavad kuuluma vana aasta sissetulekutesse, kuna muud võlga jäänud maksud võetakse arvele ainult tegeliku maksmise momendil. Nii siis kahes süsteemis millest üks ainult oleks soovitav. Kindlad debitorid, näiteks võivad hõlpsasti muutuda kahtlaseiks ja seepärast koguni mitte eraldatavaks.

Eelarve kreditoride näitamine on nähtud ette kui väljamakse toimitakse eelarve täitmise lõppsummadest, kandes tarvilikud summad tulevale aastale üle, sest pole lubatud võtta budžeti summe mitetatavate arvete katteks.

Eesti linnade praktikas tuleb vähe ette tegemist eelarve debitori ja kreditoriga, sest peale eelarveaasta lõppemist on lubatud korraldada maksimisi vana aasta arvel ka uue aasta kahel esimesel kuul. Kui linna eelarvete koostamise juhises öeldakse, et tuleb arvestada eelarve realiseerimisega, siis see on võimalik ainult kameraalsüsteemi juures. Igale raamatupidajale-spetsialistile võib olla meeldivam ainult kommerts-raamatupidamine. Kuid meil on väelused süsteemi üle ainult sellepärast, et ei tunta kommunaal-asutiste raamatupidamist.

Eestis, samuti kui meilgi, puuduvad linna raamatupidamise eriseadused. Eesti Linnadeliit on raamatupidamise korraldamiseks paljugi teinud ja juba 1920. a. alates on peetud järjekorralisi raamatupidajate koosolekuid raamatupidamisse kuuluvate küsimuste uurimiseks. Sel puhul on Eesti linnadeliidu poolt antud välja tema instruktoriga koostatud „Linnade raamatupidamise põhijooned“. Väljatöötades raamatupidamissüsteemi, siseministerium on linnadeliidu ettepanekul annud linnavalitsustele sellekohased juhtnöörid raa-

matupidamiseks. Nii siis tarvitatakse kõigis Eesti linnades ilma erandita ühist süsteemi. Oleks ainult soovitatav, et ka meil see sünniks ja loodame et ka meie siseministerium, teades mitmesuguseid puudusi linnade raamatupidamises, korraldaks Eesti siseministeriumi eeskujul. Pöördes lühidalt Eesti Linnadeliidu väljatöötatud raamatupidamise süsteemile, peaks peatuma mõne iseloomuliku küsimuse juures. Üldises linnaeelarves ettevõtete eelarved näidatakse ainult nettokasuna või netto-kahjuna, kui see on ettenähtud. Sissetuleku kvitunge-ordereid kantakse arvele raamatupidamises, aga mitte kassapidaja juures. Väljamaksu ordereid ei kirjutata ja selle kohta nad avaldavad, et uuemal ajal toimitakse maksusid ilma orderiteta lihtsalt algdokumendi põhjal. Sel juhul kasutatakse resolutsiooni asemel tempelt ja volitatud isiku allkirja. Eelarveliste sissetulekute ja väljaminekute arved on pearaamatus eraldi ja lõpetatakse eelarve täitmise arvega. Väiksemates linnades, eriti alevites, tarvitatakse niinimetatud lihtsustatud eelarvelist raamatupidamist, ilma memorialita. Jooksva aasta eelarvesse ei tohi võtta eelmise aasta tulusid ja ülejääke. Linna kassa revisjonid peavad sündima äkki, vähemalt kord kuus, võrreldes saldod, faktilist kassa ja jooksva arve seisukorda, allakirjutades sellest vastavates raamatutes. Tagavarakapital peab olema hoiul eraldi jooksva arvel. Veel peab tähendama, et Eesti linnadeliidu poolt väljatöötatud raamatupidamise viis kinnitati 1926. a. riigikontrolli poolt. Lõpuks peab peatuma Eesti linnateenijate materjaalse ja õiguslise olukorra juures, mis võrreldes meie teenijate oludega on palju parem. Kõik teenijad on jaotatud kategooriatesse, kuid kõrgemalt kui riigi asutiste teenijad. Saadakse perekonnaabiraha laste eest, naise eest mitte. Samuti nad on kindlustatud pensioniga. Näiteks Tartu linnavalitsuses saavad palka 240 kuni 60 kroonini kuus. Raamatupidaja saab kõrgema kategooria järgi 240 krooni.“

On huvitav kuulda naaberriigi omavalitsustegelase - arveteadlase arvamisi meie linnade raamatupidamise kohta, eriti kui neid väljendatakse võrdlevalt Latviija omavalitsuste korraldustega sel alal. Nähtavasti on Latviijas omavalitsuste raamatupidamise-süsteemi valik päevakorral ning seega ühenduses tekkinud mitmesugused küsimused, mida tahe-

takse seal lahendada meie arvepidamise-praktika kohaselt. Kahjuks Latvija arveteadlane pole küllaldaselt süvenenud meie arvepidamisesüsteemi või on teda informeeritud pealiskaudselt, mistõttu tema avaldusse on tekkinud mitmed arusaamatused ja omapärased otsused. Sellest alamal mõned näited vastuväidetega:

Meie büdžetilist süsteemi ta nimetab „segatud kaubanduslikuks“ seepärast et see pole mitte puhtkameraalne; samuti et meie linnade ettevõtetel puududa kahekordne raamatupidamine. Selline otsustamine pole põhjendatud millegagi sest meie büdžetilisel süsteemil pole midagi ühist kaubanduslikuga. Ta sarnaneb kameraalsele ja peamiselt selle vahega, et büdžetiline ei korrespondeeri kunagi põhiraamatutes eelarvesummast, peetakse kahekordse süsteemi järele ning lõpetab oma eelarveliste tulude ja kulude arved tagavarakapitaliga, ilma et üle- või puudujääke tarvitseks näidata järgmise aasta eelarves. Sõnaga, büdžetiline arvepidamine võimaldab täpselt jälgida eelarve realiseerimist. Ka meie iseseasvad monopoolsed ja ärilised ettevõtted, kelle puhaskasu figureerib linna üldeelarves netotuluna, ei saa toime kahekordse raamatupidamiseta, milline on neile isegi kohustav, eriti kui ettevõtte tegutseb oma talituskapitaliga.

Mis puutub eelarvelisi deebitore, n. n. tuluvõlgnikke, siis Eesti linnade arvepidamise põhijoontes pole otsekohe soovitatud võtta neid vana-aasta tuludele; vastupidi, on isegi väidetud et võlgnikkude arvestamisega saadud tulud annavad suurendatud ülejäägi, mis ei sattugi reaalselt tagavarakapitali. Seda pahet mis meil mõnes linnas tarvitusel, tuleb muidugi tu-

levikus kõrvaldada kameraalse arvepidamise põhimõtte kohaselt. Eelarveliste kreditoride suhtes peame aga Latvija arveteadlasele tähendama, et võtame kreditoride arvele niipalju, kui vana-aasta tulud aasta lõpul lubavad; puuduvad aga seks tarvilised summad, siis endastmõista tuleb lisaeelarvega leida kreditoridele katet või vastasel korral tasuda uue-aasta põhi- või lisaeelarvet, nagu seda ka kameraalne majapidamine näeb ette.

Latvijale nähtavasti teeb muret see asjaolu, kuidas ja kes peaks kinnitama linnadele arvepidamise kavad. Soovitatakse et siseministeerium peaks töötama need välja. Kuid Eestis arvepidamise korraldus viidi ellu lihtsamalt: Liidu instuktoriga poolt koostatud „omavalitsuse arvepidamise põhijooned“ pandi maksma Linnade-liidu soovitusel linnavalitsuse poolt instruksioonkorras ja ainult siseministeeriumi teadmisel. Muid sellekohaseid juhtnõure pole meil siseministeeriumi poolt üldse väljatöötatud. Lihtsustatud arvepidamise kava väikelinnade ja alevite jaoks saadeti küll riigikontrolöörile seisukohavõtmiseks kuid peamiselt sel põhjusel et seal asus tol ajal (1926) arvepidamise eriteadlaste nõukogu. Nimetatud lihtsustatud kava käsitab samuti büdžetilist arvepidamist, tarvitades ka memoriali, ent sel kaval pole midagi ühist endise Liivimaa vallaraamatupidamise viisiga mida kasutatakse ilma memorialita neis alevites, kus veel pole jõutud sisseseda lihtsustatud büdžetilist raamatupidamist.

Praegu on Eesti Linnadeliidul välja-töötamisel linnade eelarvete ja aruannete nomenklatuur, mis sellekohase seaduse järgi kuulub valitsuse kinnitamisele, nimelt sise- ja rahaministritele ühes riigikontrolööri heaksarvamisega.

Omavalitsuste päevaküsimusi.

Linnadeliidule esitati lahendamiseks järgmised küsimused.

Maavõlgade seaduse § 18. lausub, et „aleviomavalitsuse piirkonda läbistavad klassiteed ehitatakse alevi piirkonna ulatuses maavalitsuse korraldusel teedeministeeriumi teedekapitali summast, ja linna piirideni ulatuvad linna administratiiv-piirist kuni linna ehitusraiooni — linnavalitsuse korraldusel ja kulul

teedeministeeriumi teedekapitali toetusel. Ülal tähendatud kruusateede korras-hoid ja teiste avalikkude teede ehitamine ja korras-hoid linna või alevi piirkonnas sünnib linna või alevi kulul ja korraldusel.“ Jõuvankrite- ja bensiinimaksu jaotamise ja äravedamise seaduse (R. T. Nr. 32—1929. a.) järgi tarvita-takse jõuvankri- ja bensiinimaksust sis-сетulnud summad linnades ja alevites ees-

kätt sissesõiduteede ja neid läbistavate teede ja tänavate ehitamiseks ja korrashoiuks. Kuna alevite piirkondi läbistavad klassiteed on ka sissesõiduteed, siis nende teede tegemiseks on nähtud ette kaks rahaallikat — teedekapital ja jõuvankri- ja bensiinimaksud. Maanteede seaduse järgi need teed peab tegema maavalitsus.

Teedeministeriumi Maanteede ja Ehitusosakonna kirjast Nr. 2622 nähtub, et ministerium nõuab kavasid jõuvankri- ja bensiinimaksu arvel tehtavate teede kohta. Mõne alevivalitsuse arvates ei kuulu selle summa, kui eelarvelise summa, tarvitamine Teedeministeriumi kontrolli alla, järelikult ei ole õigust nõuda ka tööde kavasid. Teiseks kuuluvad klassiteed (alevit läbistavad teed) tegemisele Maanteede seaduse § 18. alusel teedekapitali summade arvel. Tulud jõuvankri- ja bensiinimaksust on alevitel niivõrd väikesed, et nende arvel ei saa klassiteid teha, mis tegemisele kuuluvad teedekapitali arvel. Kavade valmistamise peale kuluks üksinda need tulud ära. Näiteks on alevis käesoleval aastal saadud jõuvankri- ja bensiinimaksu 771 kr. 65 s. Kui see summa reserveerida ainult klassiteede korraldamiseks, siis jäävad teised teed ja tänavad hoopis tegemata, sest alevitel ei jätaks selleks tuluallikaid. Tuleb silmas pida, et alevid on uued omavalitsused, neil puuduvad koolimajad, arestimajad, omavalitsusemajad jne., millede soetamist nõuavad teised ministeriumid. Pealegi on alevite peale võrreldes võlgadega pandud suuremad kohustused hariduse alal.

Edasi on teedeministeriumi nõue, et alevite kavatsused teede tegemise ja korrashoidmise alal tulevad varustada vastava maavalitsuse seisukohaga, täitsa ülearune. Esiteks ei ole selleks seaduslik alust, teiseks teeks see asja lõpmata bürokraatiliseks ja kolmandaks ei ole maavalitsused üldse huvi tunnud, kuidas alevid suudavad omi teid ja tänavaid korraldada. Ennem on selleks takistusi tehtud, kui kaasa aidatud. Väga otstarbekohane oleks kui ministerium teeks maavalitsuste inseneridele ülesandeks et nad teede ja tänavate korraldamise kavad tasuta teeks.

Alevitele ja linnadele peaks õigus jätama omi eelarvelisi tulusid tarvitada linnade ja alevite seaduste järgi. Vastasel korral kaotab omavalitsuse eelarve üldse

mõtte. Oleks väga tarbekohane, kui üksikud ministeriumid oma nõuded kooskõlastaks ja silmas peaks omavalitsuse ainelist kandejõudu.

Jõuvankrite ja bensiinimaksu summad tulid sisse esmakordselt käesoleval tegevusaastal, ja et nende tarvitamine vastavate seadustega enam vähem fikseeritud — oleks tarvis siiski ülevaatlikkuse suhtes ühtlustada arvestamist kõigis linnus.

Ülemaltähendatud seaduse § 4. järgi tarvitatakse need summad Maanteede seaduses (R. T. Nr. 48—28. a.) ettenähtud korras ja alustel, kuid sama paragrahvi 2-ne lõige ütleb, et „linnades ja alevites tarvitatakse need summad eeskätt sissesõiduteede ja neid läbistavate teede ja tänavate ehitamiseks ja korrashoiuks“ — seega oleks selle paragrahvi esimene lõige maksev ainult maavalitsuste kohta, kuna linnadel jääks vaba võimalus neid summasid ära kasutada tähendatud otstarbeks uldeelarve alusel harilikus korras.

Kui see nõnda, siis ei peaks ka olema maksev nende summade kohta „Määrus maanteede ja sildade ehituse ja korraldohu kavade, tulu- ja kulu-eelarvete, rahaliste ja tehniliste aruannete andmise kohta“ (R. T. Nr. 37 — 29. a.), mis antud Maanteede seaduse § 60. alusel. Selle järele tuleks nimetatud summad arvestada kas Pt. 6 § II all tuludena või jälle eri paragrahv moodustada, kus täpselt oleks näha, mis nende summade arvel tehtud, viimasel juhul, mis tuleks teha ülejääkidega, kas kanda harilikus korras l. tagavara kapitali või jälle sellekohasesse erifondi.

Liidu büroo arvab selles küsimuses, et jõuvankrite- ja bensiinimaksu seaduse alusel saadud summad, milliseid tarvitatakse teedeministeriumi poolt kinnitatud eelarvete põhjal sissesõiduteede ja linna või alevit läbistavate teede ja tänavate ehitamiseks ja korrashoiuks, tulevad näidata linnade ja alevite arvepidamises VI (heakorra) peatükis eri-paragrahvina, nimetusega „jõuvankrite- ja bensiinimaksudest saadud summade arvel sissesõiduteede ja linna (alevit) läbistavate teede ja tänavate ehitamine“. Aasta lõpul selle § krediidi jääk ei lähe mitte tagavarakapitali, vaid sellekohasesse, samanimelisse erifondi, millist kapitali võib kasutada järgmisel aastal samaks otstarbeks.

Seega on teedeministeeriumil võimalus revideerida üksikasjalist teedeehitamise aruannet kohapeal, milleks tal on täieline õigus maanteedeseaduse § 36. ja 60. põhjal.

Otsekoheste maksude valitsuse seletus tempelmaksu tasumise kohta.

Tallinna linnavalitsuse järelepärimise peale kas kuuluvad tempelmaksustamisele aktsia-seltside avaldused millega ne-

mad esitavad linnavalitsusele kinnitamiseks nõorraamatuid aktsiate omanikkude ja aktsiate eest saadavate rahasummade sissekandmiseks, ja kas tähendatud raamatud kui eeltoodud avalduste lisad kuuluvad ka tempelmaksustamisele, — otsekoheste maksude valitsus teatas kirjaga 9. dets. s. a. Nr. 2655/g et eeltoodud avaldused ja lisad, millede esitamine sünnib sead. kogu X köite § 2166, p. 4. põhjal, ei kuulu tempelmaksustamisele tariifi Nr. 1 erand. 1 ja Nr. 2 erand 1. põhjal.

Välismaa kroonika.

Arstlikud spordiasjanduse nõuandekohad Saksamaal.

Kas sport on kahjulik neile kes harastavad seda? Igaüks spordileanduja peab esitama omale selle küsimuse. Sportimine üldse, eriti aga osavõtt suurtest võistlustest nõuab terveid ning tugevaid organisme. Südamelt ja kopsult nõutakse sageli sellaseid suuri jõupingutusi, miliseid suudavad kanda ainult vastupidavamad ja tugevad organismid. See, kes kannatab mõne füüsilise defekti all ja kelle

siseorganid pole päris terved, — teeb spordile andumisega sageli vastu oma tahtmist oma tervisele suurimat kahju. Juhtub sageli et poksijad, ujujad või jalgpallimängijad pole üldse võimsad kandma seda energiakulutust mis on tingitud harjutamise aegu tehtud jõupingutustega. Füüsilisel jõu-ülekulutusel aga võivad olla väga kurvad tagajärjed.

Seepärast, et hoida ära liialdusi, oleks kasulik korraldada sportimist, asutades sportlastele arstlikke nõuandekohti, kes

Uuendage

„Linnad ja Alevid“

tellimisi 1930. aastaks

kontrolliks sportlaste spordivõimeid perioodiliselt ja annaks neile juhtnööre selle kohta millised spordialad on kellegile kõige sobivamad. See on küsimus, mis puudutab üldiseid huve, millest rahva tervishoid oleneb suurel määral.

Euroopas on vähe maid kus spordiühingud ehk seltsid on korraldanud sarnase arstliku järelvalve. Heast tahtmisest pole muidugi puudust, kuid tähtsam mis sageli puudub, on tarvilikud rahalised ressursid kavade teostamiseks.

Saksamaa on teinud sellel alal tähelepanuväärivaid edusamme. Aastal 1918 oli 74. Preisikogukonnas 87 arstlikku nõuandekohta 131. arstiga.

Nõuandetundide nädaline keskmine arv on 150. ümber. Ainult Berliinis on sarnaseid büroosid tosina ümber.

Vastandiks üldisele arvamisele, seliste büroode ellukutumine tavaliselt ei

ületa paljude spordikoondiste rahalisi võimeid. Lähemalt vaadatuna need bürood ei esine uudisena, sest tänapäev leidub vist veel vähe linnu, kus ei oleks koolilaste arstlikke nõuandekohti. Ka tarviliku ettevalmistusega arstliku-personaali puudus pole, muuseas, suuremaks takistuseks, sest jätkub küllaldaselt lühiajalistest kursustest, kus arstid võiksid omandada tarvilikke teadmisi arst-konsultandi ülesannete täitmiseks.

Lõpuks, — kõik asjahuvilised ringkonnad ja avalikõiguslikud asutised eriti peaksid tundma asja vastu huvi, et oleks võimalik teostada seltskonnale nii tähtsat ettevõtet.

Preisi hoolekandeminister ongi juba teinud algatuse ja määranud toetusi spordiasjanduslike arstlike nõuandebüroode asutamiseks ja ülalpidamiseks.

(„L'Administration Locale“.)

Kirjandus.

Seadus linnade kuludest, ja eelarvete ning aruannete koostamisest.

Linnadeliidu väljaandel ilmus 1924. aastal kodifitseeritult „Linnade tulude, kulude, eelarvete ja aruannete-seaduse“ („Položenie o gorodskih dohodah, rashodah, smietah i otčiotah“) esimene osa „Linna maksuseaduse“ nime all, kuna teine osa, -- kuludest, eelarvetest ja aruannetest jäi seekord avaldamata.

Kuna linnade arvepidamine on rajatud just sellele seadusele, mida praegu pole enam kusagilt saada, selles tuntakse kohtadel vajadust ja korduvalt on avaldatud soove et seda peaks trükitama uuesti.

Nüüd see. — linnade kulude, eelarvete ja aruannete-seadus — ilmus trükist eraväljaandena alg- (vene) keeles, sest tõlkides seadust, on raske sageli koguni võimata väljendada seaduseandja tahet täpselt. Venekeelsele seadusetekstile on lisandatud kõik muudatused ja täiendused mis seni tehtud. Need on paigutatud eesti keeles vastavate paragrahvide juure.

Brožüüri võib tellida Tallinna linna rahandusosakonnast, pearaamatupidajalt R. Schmidt'ilt, hinnaga à 1 kroon.

Omavalitsustesse puutuvate seaduste, määruste ja korralduste juht. Andres Loorits.

Kohtu- ja siseministeriumi administratiivala kirjastuse väljaanne. Tallinn 1929.

Seadusi ja määrusi on kogunenud palju, ja nad esinevad laialipillatult Riigi Teataja kõigi aastakäikude pea kõikides numbrites, kust nende otsimine ja leidmine on aegaviitev, kui ei teata või ei mäletata täpselt vajaliku seaduse või määruse nimetust ega avaldamise aastat. Ja kui vajalik seadus viimaks leitaksegi, siis on küsitav, kuivõrra see osutub maksvaks, kas ja mis sellest võib olla muudetud. Eriti raske on jälgida ja leida seaduste muudatusi, mis sagedasti paigutatud sootu teisenimelistesse ja teiste alade kohta käivatesse seadustesse.

Omavalitsustes ja omavalitsuste tegevuse järele valvates tuleb tihti ja kiiresti orienteeruda seadustes ja määrustes, ruttu otsida üles vajalik seadus või määrus ja leida sealt tarvilikke juhatusi käesoleva küsimuse lahendamiseks.

Selle hõlbustamiseks esitatav väljaanne osutub tarvilikuks kirjaraamatute igale omavalitsustegelasele.

„LINNAD JA ALEVID“

EESTI LINNADELIIDU
: : HÄÄLEKANDJA : :

ilmub 1930. aastal, oma kolmandas aastakäigus, tuues artikleid ja teateid kodukui välismaadelinnaomavalitsuste korraldusest ja elust, tutvustades nende kavatsuste ja saavutustega j. n. e.

Ajakiri ilmub 10 korda aast.
Üksiku numbri hind 25 senti.
Aastakäik (10 nr.nr.) Kr. 2.50.

TOIMETUS JA TALITUS:

Eesti Linnadeliit, Tallinn, Raekoda.

Eesti Linnadeliidu

väljaandel

on ilmunud
ja temalt saada:

H. Neuhaus. „Omavalitsuste arvepidamise põhjused“	Kr. 1.25
„Linnamaksu seadus“. Ko-diiitseerinud O. Tief	„ —.35
(koos „Kulude, eelarvete ja aruannete seadusega“ Liidult tellides)	„ 1.—
„Esimene Eesti omavalit-sustegelaste kongress“	„ 2.50
Omavalitsustele	„ 2.—
„Linnad ja Alevid“. 1. aastakäik, 1928. a.	„ 2.50
2. aastakäik 1929. a.	„ 2.50
„Linnavolikogude valimise seadus“	„ —.10

Ilmus trükist kõigile kodanikkudele, eriti omavalitsustegelastele tarviline kalender, tasku- ja käsiraamat

OMAVALITSUSTEGELASE

KALENDER 1930

TEINE AASTAKÄIK.

Sisaldab kalendaariumi, mitmesugusi märkuslehti, kalendri 180 aasta peale, riigi ja tähtsamate asutuste, kõigi omavalitsuste, nende asutuste ja ametnikkude aadressraamatu, kõige täielikumad igasugu andmed, kodaniku käsiraamatu osas kohtu ala, kodanikkude mitmesugused kohustused, juhatused jne. Hind presspaan köites raamatuk. 1.25, väljaandjalt 1.20, kuld kunstnaha köites 2 kr., väljaandjalt 1.75 kättesaatmisega. Tellimise aadress: Eesti Maaomavalitsuste Liit, Tallinn, S. Roosikrantsi 12.